

REPUBLICA MOLDOVA

Educația dincolo de frontiere

Provocări educaționale și oportunități pentru copiii refugiați ucraineni în Republica Moldova

Septembrie 2023

UNHCR
The UN Refugee Agency

unicef

REACH

Informing
more effective
humanitarian action

Fotografie: Centrul Comunitar în Chișinău

Fotografie acordată de către: Joanna Filopoulos, IMPACT Moldova

Informație despre REACH

REACH facilitează dezvoltarea de instrumente și produse de informare care sporesc capacitatea actorilor de asistență de a lua decizii bazate pe dovezi în contexte de urgență, redresare și dezvoltare. Metodologiile utilizate de REACH includ colectarea de date primare și analiza aprofundată, iar toate activitățile sunt desfășurate prin mecanisme de coordonare a ajutorului inter-agenții. REACH este o inițiativă comună a IMPACT Initiatives, ACTED și a Institutului Națiunilor Unite pentru Formare și Cercetare - Programul de aplicații operaționale prin satelit (UNITAR-UNOSAT). Pentru mai multe informații, vă rugăm să vizitați pagina noastră web. Ne puteți contacta direct la: geneva@reach-initiative.org și ne puteți urmări pe Twitter [@REACH_info](https://twitter.com/REACH_info).

Prezenta evaluare a fost posibilă prin finanțarea primită de la UNHCR (ICNUR).

Și cu suportul UNICEF și al partenerilor Grupului de Lucru în Educație

SUMAR

Guvernul Republicii Moldova a întreprins măsuri semnificative pentru a asigura accesul la educație pentru copiii refugiați din țară, inclusiv prin publicarea, la 4 septembrie 2023, a unei Instrucțiuni care garantează accesul la educație pentru toți copiii, indiferent de statutul lor juridic. Cu toate acestea, sectorul educațional al Republicii Moldova se confruntă cu provocări care împiedică accesul la educație de calitate pentru unii copii refugiați ucraineni. Aceste provocări se referă la includerea și integrarea copiilor refugiați ucraineni care desfășoară educație online în mediul de învățare cu prezența fizică în școlile din Republica Moldova. Copiii refugiați ucraineni care trăiesc în Moldova au două opțiuni de învățare în timpul conflictului: înmatricularea cu prezența fizică la o școală din Republica Moldova sau educația online folosind programa ucraineană. Deciziile care intră în alegerea modalității de învățare sunt complexe și se bazează pe multe considerații diferite, cum ar fi: preferința îngrijitorului, situația din Ucraina, intențiile de mișcare și barierele de acces în calea accesului la educație în țara gazdă, printre alte considerente. În prezent, majoritatea copiilor ucraineni refugiați de vârstă școlară din Moldova studiază online folosind platforma ucraineană de educație online. Preferința pentru educația online se reflectă și în numărul mic de copii de vârstă școlară înmatriculați în școlile din Moldova. Conform cifrelor UNHCR din noiembrie 2023, numărul estimat de copii în Moldova este de aproximativ 50.000 de copii (37.000 de vârstă școlară), cu toate acestea, mai puțin de 1.700 de copii (cu vârste între 6-17 ani) sunt înmatriculați în școlile din Moldova.¹

Obiectivele evaluării s-au concentrat pe înțelegerea accesului și condițiilor educației ucrainene online pentru copiii refugiați de vârstă școlară (între 6 și 17 ani) din Moldova, a motivelor pentru care mai mulți copii accesează în prezent educația online decât educația cu prezența fizică la ore și impactul educației la distanță asupra bunăstării sociale și emoționale a copiilor. În plus, evaluarea a explorat experiențele și condițiile copiilor refugiați ucraineni înscriși în școlile din Republica Moldova și îngrijitorii acestora, inclusiv procesul de înmatriculare, educație și coeziune, precum și bunăstarea socială și emoțională a copiilor. Evaluarea urmărește să ofere o înțelegere mai clară a percepțiilor copiilor și îngrijitorilor ucraineni asupra sistemului educațional din Moldova și modalități de îmbunătățire a incluziunii copiilor ucraineni. Adicional, în cadrul consultării cu UNICEF și UNHCR (ICNUR), au fost compilate recomandări pentru a concentra activitățile din sectorul educației pe domenii importante pentru promovarea și acțiunea continuă.

Colectarea datelor a avut loc în perioada 19 iunie 2023 – 14 iulie 2023. Evaluarea s-a concentrat pe Chișinău, capitala Republicii Moldova, din cauza numărului mare de refugiați din oraș și, în comparație cu alte locații, înscrierea relativă la liceu. Metoda primară de colectare a datelor a constat în interviuri semi-structurate, folosind o abordare calitativă. Populațiile țintă au fost dezagregate după metoda de școlarizare (online și cu prezența fizică la ore) pentru a surprinde perspectivele ambelor grupuri și pentru a compara experiențele. Discuțiile cu copiii, profesorii moldoveni și îngrijitorii au fost dezagregate în continuare în funcție de vârsta copiilor – școlar primar sau gimnazial. Discuțiile cu copiii au fost, de asemenea, separate în funcție de gen pentru a surprinde orice diferențe de experiență (vezi Tabelul 1).

În total, s-au desfășurat 16 discuții focusate pe grupuri (DFG) cu copii de școală primară și gimnazială care frecventează atât școala online, cât și cu prezența fizică, 25 de interviuri cu informatori (II) au fost realizate cu îngrijitorii copiilor care frecventează atât platformele online, cât și educația cu prezența fizică și au fost realizate un total de 18 interviuri cu informatorii cheie (IC) cu profesori din Republica Moldova și ucraineană, autoritățile municipale de învățământ și reprezentanți ai Ministerului Educației și Cercetării din Moldova (MEC). Toate grupurile de evaluare au fost eșantionate în mod intenționat. Prin urmare, măsura în care constatările privind școlarizarea copiilor refugiați în Moldova pot fi generalizate este limitată, iar constatările ar trebui considerate doar ca indicative pentru situația mai amplă.

¹ Furnizat direct de UNHCR (ICNUR).

Adițional, redactarea acestui raport a avut loc în perioada publicării unei Instrucțiuni revizuite (4 septembrie 2023) din MEC privind înscrierea copiilor ucraineni în sistemul de învățământ din Moldova.² Prin urmare, unele provocări raportate, în special, barierele administrative și facilitatorii în calea înscrierii, au fost abordate în noul ghid, iar unele provocări prezentate pe parcursul acestei evaluări ar putea să nu mai fie relevante. Un rezumat al unora dintre principalele modificări din noua instrucțiune este introdus aici, precum și înainte de secțiunea concluzie.

Conform Instrucțiunii MEC din 4 septembrie:

- Toți copii ucraineni se pot înmatricula în școlile din Republica Moldova, indiferent de statutul lor juridic. Ei nu trebuie să prezinte niciun document legal de statul juridic pentru a se înmatricula.
- Documentele necesare pentru înscriere includ: actul de identitate al părintelui/tutorelui, actul de identitate al copilului sau certificatul de naștere, fișa medicală a copilului (din Ucraina sau poate fi obținută în Moldova), fișa școlară a copilului dacă este disponibilă (se acceptă versiunile electronice); dacă nu, există mai multe proceduri în funcție de vârsta copilului pentru a determina gradul de plasament.
- Părinții își pot înscrie copilul trimițând un formular de cerere la școala locală. În cazul în care nu există spațiu disponibil în școala locală, aceștia pot fi îndrumați către o școală din apropiere care are locuri disponibile.
- De asemenea, școlilor li se solicită să faciliteze accesul la educația online pentru orice copil care dorește să studieze programa ucraineană online, dar în cadrul școlii.
- Statutul de auditor nu mai există. Elevii care au fost anterior auditori se pot înscrie pe deplin la școală sau pot alege să studieze online.
- Înscrierea elevilor ucraineni în școlile din Republica Moldova nu este obligatorie, deoarece aceștia au încă opțiunea de a studia prin intermediul platformei online ucrainene.
- Școlile eliberează o adeverință cu referire la rezultatele educației și traseul educațional realizat în instituțiile de învățământ de către copilul din Republica Moldova.
- Școlile recunosc echivalența studiilor/certificatelor din studiile în Ucraina pentru înscrierea în sistemul național din Republica Moldova.

O altă schimbare demnă de remarcat care a avut loc în timpul redactării acestui raport este relaxarea cerințelor cu privire la dovada rezidentului necesară pentru obținerea protecției temporare, ceea ce este un factor mult mai ușor pentru mulți ucraineni să solicite protecție temporară.³

REZUMATUL PRINCIPALELOR CONSTATĂRI

Bariere de înmatriculare și Facilitatori

În general, îngrijitorii ucraineni au identificat barierele lingvistice și diferențele din curriculum ca principalele bariere cu care se confruntă copiii lor pentru a merge la școlile din Republica Moldova. În general, îngrijitorii din școala primară doresc ca copilul lor să învețe limba ucraineană și să continue să fie

² Ministerul Educației și Cercetării, Instrucțiuni

³ Republica Moldova, [Decizia CES](#)

în contact cu profesorii din Ucraina, cu care sunt familiarizați, în timp ce îngrijitorii din școlile secundare sunt mai preocupați de programa educațională și de efectele pe care schimbările le-ar putea avea asupra capacității de copilul lor să primească un certificat de absolvire a studiilor din Ucraina. Alte bariere raportate au inclus documentele necesare din Ucraina pentru a se înscrie în școlile din Republica Moldova și necesitatea de a obține statutul de protecție temporară înainte de înscriere. Îngrijitorii doresc să primească informații suplimentare despre oportunitățile de educație disponibile în Moldova, precum și mai multe îndrumări de la autoritățile ucrainene cu privire la pașii ce urmează a fi urmați pentru educația copilului lor, inclusiv înmatricularea în școlile din Moldova.

Cele mai frecvente motive raportate de îngrijitorii care au ales să-și înscrie copilul la școală în Moldova, au fost acelea de a asigura socializarea copilului lor, de a îmbunătăți calitatea învățării lor și de a evita dificultățile cu care s-au confruntat cu educația online.

Pentru anul școlar curent 2023-2024, majoritatea îngrijitorilor online au raportat că copilul lor va continua să folosească platforma de educație online din cauza barierelor menționate. Cu toate acestea, unii au raportat, de asemenea, durata războiului sau rezultatul acestuia și, în consecință, șederea prelungită în Moldova, ca considerente care ar putea face ca îngrijitorii să își înregistreze copiii în școlile din Republica Moldova.

Condițiile și Experiențe de Studiere

Condițiile de studiere pentru copii variază foarte mult între acei copii care frecventează școala online și cei care frecventează personal, din cauza conflictului din Ucraina. **Pentru copiii ucraineni care participă la cursuri online în Ucraina de la distanță din Moldova, procesul de învățare este o provocare. Profesorii din Ucraina au dificultăți legate de alarmele de raid aerian care perturbă cursul, probleme de conexiune la internet și întreruperi de curent.** Aceste provocări au ca rezultat scurtarea sau anularea lecțiilor, ceea ce poate contribui la pierderea educației copiilor care studiază online. **Aceste perturbări au un efect și asupra motivației copilului de a învăța, întrucât îngrijitorii și profesorii raportează o scădere a capacității de concentrare, având un impact negativ asupra educației active a copilului.** Profesorii ucraineni au adoptat strategii pentru a spori comunicarea cu copiii cu privire la lecțiile școlare, cum ar fi organizarea de grupuri de consultare cu elevii și pre-înregistrarea lecțiilor, pentru a urmări completarea lacunelor în cunoștințe. **Cu toate acestea, majoritatea copiilor au raportat nemulțumiri față de școlarizarea online, precum și față de calitatea educației lor. În general, copiii simt că a devenit mai dificil să învețe online în comparație cu educația prin prezență fizică.** Ei raportează că nu se pot concentra asupra temelor școlare, notele lor sunt mai rele și au indicat că profesorii sunt capabili să explice mai bine lecțiile în persoană.

În plus, copiii care studiază online au raportat frecvent dificultăți legate de accesul la educația online din Moldova. Pe lângă dificultățile de internet cu care se confruntă luând în calcul situația din Ucraina, aceștia au raportat că nu au acces la internet de încredere în casele lor din Moldova. Majoritatea au raportat, de asemenea, că au folosit un telefon mobil pentru a participa la cursuri online în loc de un laptop sau tabletă. Accesul la spații liniștite pentru ca copiii să studieze a fost o altă nevoie raportată. Majoritatea copiilor au raportat că studiază din dormitorul lor, cu toate acestea, spațiile comune erau, de asemenea, o zonă de studiu comună pentru copii.

În schimb, copiii care învață prin prezență fizică au raportat că le place să meargă la școală în Moldova. Unele aspecte ale frecventării prin prezență fizică a școlii de care copiii au raportat că le-au plăcut includ: educația, socializarea cu colegii lor și instruirea clară/cuprinzătoare de la profesori. Copiii au raportat că au avut dificultăți cu ora de limba română, ceea ce a determinat ca unii copii să raporteze note mai rele / scăzute. În general, copiii au raportat în mare parte impacturi pozitive ale frecventării școlii asupra calității educației lor. Mulți au menționat că notele lor s-au îmbunătățit și au descris calitatea educației ca fiind foarte bună.

Integrare Socială

În general, copiii care frecventează școala prin prezența fizică în Moldova au raportat o socializare crescută cu colegii din interiorul și din afara mediului școlar, comparativ cu copiii care frecventează cursurile online. În mediul școlar, copiii au raportat că au participat la activități precum târguri de caritate școlare, cluburi școlare și excursii. În afara școlii, copiii au raportat că socializează la locul de joacă, fac sport și petrec timp împreună.

În timp ce puțin peste jumătate dintre copiii care au declarat că au participat la cursuri online au raportat că au participat la unele activități sociale în timpul liber, numărul copiilor care au raportat că nu au participat la nicio activitate socială a fost încă mare. Majoritatea copiilor care învață online au raportat că nu au interacționat cu colegii lor în afara orei, deși majoritatea au raportat că, în general, au avut o relație bună cu ei. Majoritatea au raportat că colegii lor de clasă online locuiesc în afara Moldovei, așa că nu se pot întâlni fizic pentru a socializa.

În cea mai mare parte, îngrijitorii au raportat că nu există probleme în interacțiunile sociale dintre copiii lor și colegii lor din Republica Moldova. **Cu toate acestea, atunci când au fost raportate provocări, acestea au fost legate predominant de discuții politice între copii, care au dus la certuri sau insulte legate de război.** Acest lucru este exacerbat uneori din cauza barierei lingvistice. Aceleași provocări politice au fost semnalate de copii și de profesorii moldoveni și reprezintă o provocare pentru coeziunea între elevi. Unii profesori au raportat, de asemenea, că discuțiile politice dintre copii pot ajunge uneori la punctul de luptă.

Bunăstarea socială și emoțională

În general, fetele din școala primară care frecventau cursurile online reprezintă grupul de copii care s-a declarat cel mai îngrijorat în comparație cu toate celelalte grupuri de copii consultate. Copiii erau îngrijorați în mare parte pentru familia și prietenii lor care au rămas în Ucraina. De asemenea, ei au raportat că le este dor de viața pe care o aveau înainte de a ajunge în Moldova și și-au exprimat dorința de a se întoarce la școală în Ucraina cu prietenii lor. **Mulți și-au exprimat, de asemenea, sentimente bune despre faptul că locuiesc în Moldova, că le place aici și, în general, se descurcă bine.**

Copiii din școlile primare și gimnaziale care frecventează școlile din Republica Moldova au raportat în mare parte că nu au nicio grijă și au raportat sentimente în mare parte pozitive, socializează cu prietenii și, în general, au raportat că se simt în siguranță, deși își fac griji și pentru rudele și prietenii de acasă. **În mod similar, cadrele didactice din Republica Moldova nu raportează în mare parte nicio dificultate în ceea ce privește bunăstarea copiilor.** Dintre profesorii care au raportat că au fost martorii unor dificultăți pentru elevi și, mai precis, fiind rezervați sau îngrijorați la început, ei au indicat că copiii s-au adaptat de-a lungul timpului odată ce s-au acomodat. **Îngrijitorii copiilor care frecventează cursurile cu prezență fizică în Moldova au raportat schimbări atât negative, cât și pozitive în bunăstarea copilului lor.** Schimbările negative înfățișează în cea mai mare parte starea de bine a copilului atunci când au ajuns pentru prima dată în Moldova. Acestea includ sentimente de stres sau frică, retragere și sentimente de tristețe din cauza absenței tatălui copilului. **Cu toate acestea, multe dintre aceste sentimente inițiale negative au fost raportate că s-au îmbunătățit în timp, pe măsură ce copilul s-a adaptat la viața în Moldova.** Majoritatea îngrijitorilor cred că aceste schimbări ale bunăstării au avut un impact pozitiv asupra capacității copilului de a învăța. Ei au raportat că educația copiilor s-a îmbunătățit și că există mai puține distrageri din cauza războiului.

Îngrijitorii copiilor care frecventează cursurile online au raportat că în cea mai mare parte au observat schimbări negative în bunăstarea copilului lor. Printre acestea se numără pierderea interesului pentru școală, izolarea de alți copii din cauza lipsei de oportunități de socializare și lipsa timpului petrecut cu familia și prietenii care au rămas în Ucraina, ceea ce a avut un efect negativ asupra copilului. Modificările comportamentale menționate au inclus stresul, comportamentul impulsiv, crize de furie pentru care copilul a primit medicamente și plâns frecvent. Acei îngrijitori care au raportat un impact

asupra educației copilului lor au raportat schimbări, cum ar fi incapacitatea de a se concentra asupra temelor școlare sau sunt afectați de amintirile dinainte de război. **În schimb, câțiva îngrijitori au raportat schimbări pozitive în starea de bine a copiilor. Acestea se referă la capacitatea copilului de a se adapta la viața din Moldova și de a se putea odihni emoțional și de a se recupera.**

Profesorii ucraineni au raportat, de asemenea, schimbări în bunăstarea copiilor. Schimbările raportate includ: tristețe crescută, niveluri de agresivitate și frica de alarme, în timp ce alții au reușit să se adapteze mai bine la schimbări. De asemenea, cu referire la bunăstarea copiilor, este schimbarea care se referă la profesorii ucraineni, care poate afecta direct calitatea educației copilului. **Profesorii ucraineni au raportat că au nevoie de asistență psihologică, odihnă pentru unii care sunt suprasolicitați, precum și comunicare sporită între profesori și autoritățile educaționale.**

CUPRINS

SUMAR.....	2
REZUMATUL PRINCIPALELOR CONSTATĂRI	3
Bariere de înmatriculare și Facilitatori.....	3
Condițiile și Experiențe de Studiere	4
Integrare Socială	5
Bunăstarea socială și emoțională.....	5
CUPRINS	7
Lista de acronime.....	8
Clasificări Geografice.....	8
Lista de Termeni	8
Listă de tabele, hărți și figure.....	8
INTRODUCERE.....	9
METODOLOGIE	11
Scop Geografic.....	11
Strategia de eșantionare	12
Analiza datelor	13
Provocări și limitări.....	14
CONSTATĂRI	15
BARIERILE DE ÎNSCRIERE ȘI FACILITATORI	16
Bariere care împiedică prezența și înscrierea regulată.....	18
Facilitatorii înmatriculării	19
Nevoile de acces	20
Condiții și experiențe de studiere	21
Integrare Socială	24
Bunăstarea social și emoțională.....	25
Nevoi viitoare pentru înmatriculare	26
CONCLUZIE.....	28
RECOMANDĂRI.....	30

Lista de acronime

DFG:	Discuții Focusate pe Grup
II:	Interviuri individuale
IIC:	Interviu cu informatorul cheie
MEC:	Ministerul Educației și Cercetării din Moldova
MEȘ:	Ministerul Educației și Științei al Ucrainei
ENM:	Evaluarea nevoilor multisectoriale
CCR:	Centru de cazare pentru refugiați
ERN:	Evaluarea rapidă a nevoilor
PRR:	Planul de răspuns pentru refugiați
ICNUR:	Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați
UNICEF:	Fondul Internațional de Urgență pentru Copii al Națiunilor Unite

Clasificări Geografice

Chișinău: Capitala orășenească a Republicii Moldova

Lista de Termeni

Școala Primară: Instruire care include clasele 1-4 (vârstele 6-10/11)

Învățământ General Secundar / gimnazial Acesta constă din componente secundare de bază (gimnaziu) și secundar superior (liceu). Vârstele sunt cuprinse între 10-14/15 ani pentru ciclul secundar de bază și 15-18 ani pentru secundar superior. Școala secundară de bază acoperă un curriculum general de bază, în timp ce gimnaziul superior are un flux academic sau un flux profesional din care elevii pot face alegere în timpul studiilor.

Școlarizarea cu prezență fizică în Moldova: Se referă la studenții / elevii refugiați ucraineni înregistrați într-una dintre instituțiile de învățământ din Chișinău.

Școlarizare online pentru Ucraina: Se referă la studenții refugiați ucraineni care urmează platforma oficială de educație online a Ministerului Educației și Științei din Ucraina.

Copii refugiați de vârstă școlară: Copii cu vârste cuprinse între 6 și 17 ani.⁴

Listă de tabele, hărți și figure

Harta 1. Harta Chișinăului.....	9
Tabel 1. Tabel de eșantionare.....	10
Tabel 2. Înscrierea elevilor refugiați în instituțiile de învățământ primar și gimnazial din Chișinău.....	11

⁴ Pentru prezenta evaluare, „de vârstă școlară” se referă la copiii din școala primară și gimnazială generală numai pentru a se alinia cu focusul cercetării privind înscrierea online și cu prezența fizică în sistemul de învățământ.

INTRODUCERE

La 1 decembrie 2023, aflusul total de refugiați din Ucraina în Republica Moldova din martie 2022 a depășit 981.000 de treceri la frontieră, 113.409 cetățeni ucraineni rămânând în țară.⁵ Din numărul total de refugiați care locuiesc în Moldova, aproape jumătate sunt copii.⁶ Conform cifrelor din septembrie 2023 de la Ministerul Educației și Cercetării Republicii Moldova (MEC), mai puțin de 1,500⁷ copii refugiați au fost înscriși în școala primară sau gimnazială cu prezența fizică în Moldova din iunie 2023 (ultima lună de ore / lecții înainte de efectuarea acestei evaluări). Pe de altă parte, constatările din Evaluarea Rapidă a Nevoilor în Educație (ERN) efectuată în iunie 2022 au indicat că majoritatea copiilor refugiați primesc educație prin intermediul platformei de învățare online a Ministerului Educației și Științei din Ucraina.⁸ Se cunoaște puțin despre accesul elevilor la acest tip de modalitate de învățare sau despre modul în care educația online a afectat calitatea învățării. În plus, în timp ce ERN a explorat barierele cu care se confruntă copiii refugiați în accesul la sistemul educațional din Republica Moldova, legătura dintre aceste bariere și motivele pentru care copiii își continuă educația prin intermediul platformei de învățare online din Ucraina necesită investigații suplimentare. În cele din urmă, impactul strămutării din Ucraina din cauza conflictului în curs, este probabil să fi afectat bunăstarea socială și emoțională a copiilor, care, la rândul său, le poate împiedica dezvoltarea și capacitatea de a învăța și de a se integra în comunitate și școli.⁹

Prin discuții bilaterale cu partenerii Grupului de Lucru pentru Educația Refugiaților din Moldova, au fost identificate lacunele de informații privind experiența educațională și condițiile copiilor refugiați înscriși în școlile din Republica Moldova și cei înscriși la educația online. Scopul acestei cercetări a fost de a crește înțelegerea situației educaționale a refugiaților din Moldova, în special în ceea ce privește luarea deciziilor de înscriere a îngrijitorilor refugiaților ucraineni¹⁰, condițiile de educație pentru copiii refugiați online și prin prezența fizică, precum și bunăstarea lor socială și emoțională. Obiectivele specifice ale acestei evaluări au fost să:

- Se înțeleagă accesul și condițiile educației online ucrainene pentru copiii refugiați de vârstă școlară primară și secundară din Moldova, stimulentele de a urma educația online și impactul învățării la distanță asupra bunăstării sociale și emoționale a copiilor.
- Se exploreze experiențele și condițiile copiilor refugiați ucraineni înscriși în școlile din Republica Moldova și ale îngrijitorilor acestora, cu privire la procedura de înscriere, condițiile de studiere și coeziunea socială în școală, bunăstarea socială și emoțională.

Constatările prezentei evaluări au ca intenție să informeze programarea educațională a MEC pentru anul școlar curent (2023-2024), precum și eforturile părților interesate cheie din domeniul educației ca parte a Planului de răspuns pentru refugiați (PRR) pentru 2024.

Raportul este împărțit în trei secțiuni principale. **Prima secțiune** prezintă metodologia studiului, inclusiv domeniul geografic, strategia de eșantionare, metodele de colectare a datelor, analiză, provocări și limitări. A **doua secțiune** prezintă rezultatele analizei primare a datelor, inclusiv barierele și facilitatorii de înscriere, condițiile și experiențele de învățare, integrarea socială și bunăstarea socială și emoțională. În cele din urmă, a **treia secțiune** a raportului include o serie de recomandări de politici aprobate de Lucrarea privind Educația Refugiaților, coprezidată de UNICEF și UNHCR pentru părțile interesate din domeniul educației, pe baza constatărilor din această evaluare.

⁵ Tabloul de bord al ICNUR, [Tendințe zilnice ale populației](#)

⁶ Tabloul de bord al ICNUR, [Portalul de date din Moldova](#)

⁷ Raportul Adunării, [https://Ministerul Educației și Cercetării din Moldova](https://MinisterulEducatieiSiCercetariiDinMoldova)

⁸ Evaluarea nevoilor educaționale IsraAID, [Evaluarea Rapidă a Nevoilor](#)

⁹ Învățarea socială și emoțională (ISS) este procesul de dezvoltare a conștientizării de sine, a autocontrolului și a abilităților interpersonale care sunt vitale pentru succesul la școală, la muncă și în viață.

¹⁰ În această utilizare, îngrijitorul și părintele sunt interschimbabili

În subsecțiunea **Bariere de înscriere și facilitatori**, percepția barierelor și facilitatorilor în calea înscrierii în școli din Moldova este explorată din perspectiva îngrijitorilor, copiilor, profesorilor și autorităților educaționale.

În subsecțiunea **Condiții și experiențe de învățare**, schimbările în furnizarea educației de la începutul războiului sunt explorate, cu accent deosebit pe accesul copiilor la educație, condițiile și calitatea educației, împreună cu efectul pe care acest lucru îl are asupra capacității lor de învățare.

În subsecțiunea **Integrare socială** sunt raportate capacitatea copiilor care urmează cursurile cu prezența fizică și online de a se integra în societatea moldovenească, precum și dificultățile potențiale legate de coeziunea socială.

În subsecțiunea **Bunăstare socială și emoțională**, bunăstarea generală a copiilor, legată de procesul de educație, este evaluată pentru a identifica schimbări pozitive sau negative în bunăstarea copiilor.

METODOLOGIE

Prezenta evaluare s-a bazat pe o metodologie de cercetare calitativă folosind instrumente semi-structurate pentru interviuri cu populațiile țintă. Au fost dezvoltate instrumente de cercetare împreună cu UNICEF și ICNUR, care au oferit îndrumări cu privire la proiectarea evaluării, precum și membrii grupului de lucru pentru educație din țară, care au furnizat cunoștințe și expertiză contextuală în timpul elaborării instrumentelor.

- a) **Interviuri cu informatori cheie (IIC) cu autoritățile locale / naționale:** IIC-urile au fost efectuate cu un (1) reprezentant al autorității locale cu experiență în sectorul educației din Municipiul Chișinău și două (2) din departamentele Ministerului Educației și Cercetării relevante pentru răspunsul specific copiilor refugiați în educație. Au fost realizate interviuri pentru a înțelege mai bine politicile legate de educație, nevoile copiilor și accesul la servicii, precum și măsura în care acestea sunt modelate de factori contextuali.
- b) **Interviuri cu informatorii cheie (IIC) cu profesori ucraineni/moldoveni:** Au fost desfășurate IIC cu 11 profesori moldoveni și patru (4) profesori ucraineni care predau cursuri online. IIC-urile au fost selectate intenționat, cu ajutorul partenerilor și al personalului REACH care lucrează în Ucraina. Scopul acestor interviuri a fost de a înțelege mai bine nevoile profesorilor, dificultățile în furnizarea educației, capacitatea școlii în ceea ce privește aflulul de refugiați în Moldova și orice strategii de adaptare utilizate în timpul provocărilor. Profesorii ucraineni au fost intervievați prin intermediul platformelor online, în timp ce profesorii din școlile din Moldova au fost intervievați personal.
- c) **Discuții de focusate pe grup (DFG)/consultări cu copiii refugiați care urmează educație online ucraineană și educație cu prezența fizică în Moldova:** DFG-urile au scopul de a înțelege mai bine impactul oricăror bariere educaționale, mecanisme de adaptare și percepții despre școlarizare. Consultările au fost efectuate la Chișinău, unde REACH a putut colabora cu partenerii săi care implementează proiecte în regiune. Au fost desfășurate șaisprezece discuții focusate pe grup cu copii între 6 și 17 ani pentru a înțelege experiențele specifice ale copiilor refugiați. Consultațiile au fost grupate pe vârstă (școală primară, gimnaziu) și sex. Consultările s-au desfășurat prin metode de participare a copiilor adecvate vârstei, cu acordul îngrijitorilor copiilor și consimțământul copiilor, și au fost transmise într-un cadru de grup.
- d) **Interviuri cu informatorii (II) cu îngrijitorii copiilor refugiați care urmează educație online ucraineană și educație cu prezența fizică în Moldova:** II-urile au fost efectuate în aceleași locații ca și consultațiile copiilor. Au fost efectuate treisprezece interviuri cu îngrijitorii copiilor înscriși la școala online și 12 cu îngrijitorii copiilor care frecventează lecțiile cu prezența fizică. Interviurile au urmărit să reflecte experiențele specifice ale fiecărui îngrijitor în ceea ce privește înscrierea, condițiile de educație, calitatea educației, frecvența, integrarea și bunăstarea copiilor.

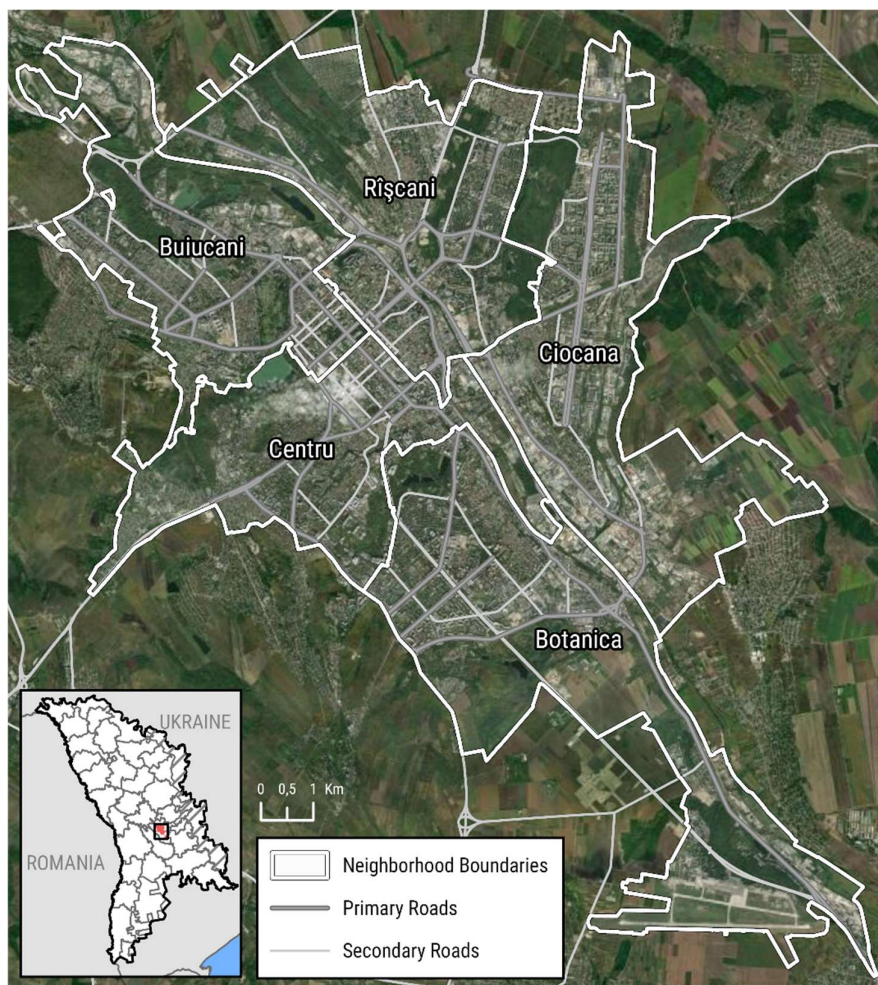
Scop Geografic

Evaluarea a fost efectuată în orașul Chișinău, capitala Republicii Moldova, care este o țară vecină cu România și Ucraina. **Figura 1** ilustrează cele 5 sectoare care alcătuiesc orașul: Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana și Râșcani. Orașul Chișinău face parte din Municipiul Chișinău, care include zonele învecinate ale orașului. Locația evaluării a fost selectată intenționat pe baza zonelor cu cel mai mare număr de copii refugiați ucraineni cu vârsta cuprinsă între 6 și 17 ani, după cum se raportează în datele de asistență în numerar ale ICNUR (Martie 2023)¹¹ precum și zonele cu cea mai mare rată de înscriere a refugiaților în școli (aproximativ 48% în orașul Chișinău) conform MEC.¹² O altă considerație la alegerea acestei locații a fost capacitatea de a colabora cu parteneri care lucrează în sectorul educațional care ar putea sprijini colectarea datelor. Prezenta strategie de țintire a zonei corespunzătoare a fost esențială din cauza numărului scăzut de înscrieri a refugiaților în școlile din Moldova..

¹¹ Datele ICNUR privind locația refugiaților, furnizate direct.

¹² Ministerul Educației și Cercetării din Moldova, furnizat direct

Figura 1: Harta Chișinăului

Strategia de eșantionare

Populațiile de interes pentru această evaluare au fost copiii refugiați ucraineni în vârstă de școală primară și gimnazială (între 6 și 17 ani) care au urmat o școală online sau cu prezența fizică, îngrijitorii, profesorii moldoveni și ucraineni și autoritățile educaționale municipale și MEC din Moldova. Potrivit datelor MEC, majoritatea copiilor înscriși în școlile din Moldova urmau învățământul primar sau gimnazial, (1141 elevi, clasele 1-9), în timp ce doar 30 de elevi urmau învățământul secundar superior (clasele 10-12), conform datele din aprilie 2023.¹³ Numărul scăzut de înscrieri la ore cu prezență fizică corespunde, de asemenea, constatărilor din alte evaluări care au indicat că majoritatea copiilor participă la educație online sau la alte tipuri de educație informală.¹⁴ Cu toate acestea, nu existau date cuprinzătoare disponibile cu privire la numărul de copii care urmează modalități de educație online sau alternative.¹⁵ Aceste două limitări au reprezentat o provocare în determinarea eșantionării pentru fiecare modalitate. Eșantionarea copiilor refugiați din școala primară și gimnazială generală a fost aleasă pentru a permite o comparație a experiențelor educaționale ale elevilor care urmează educația online și ale celor care s-au înscris la școală

¹³ Ministerul Educației și Cercetării din Moldova, furnizat direct

¹⁴ Evaluarea nevoilor educaționale IsraAID, [Evaluarea Rapidă a Nevoilor](#)

¹⁵ MEC a început publicarea datelor cu privire la numărul de copii care studiază în Education Tech Labs în școala din Republica Moldova la începutul anului școlar 2023-2024

în Moldova. Deși grădinițele sunt în general incluse ca parte a populației de vârstă școlară, ele nu au fost incluse ca parte a acestei evaluări din cauza domeniului de aplicare al cercetării și a lipsei de impact experimentat de copiii preșcolari în educația online.

Tabel 1. Tabel de eșantionare

	Ukrainian Online education				In-person Moldovan education				
	Primary school		Secondary school		Primary school		Secondary school		
	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Total
FGDs with children	3	3	3	3	1	1	1	1	16 FGDs
IIs with caregivers	6		7		5		7		25 IIs
KIIs with Moldovan school teachers					6		5		11 KIIs
KIIs with local authorities					1				1 KII
KIIs with Ukrainian online schoolteachers	4								4 KIIs
KIs with national authorities					2				2 KIIs

Tabelul 1 prezintă strategia de eșantionare și dezagregarea utilizată pentru ambele modalități de învățământ. Dezagregarea primară a fost nivelul modalității de educație, educația online ucraineană și educația cu prezență fizică în Moldova. Grupurile țintă au fost dezagregate în continuare într-o focusare pe școala primară și secundară pentru a evalua orice diferență de experiență în funcție de vârsta copilului. Copiii au fost împărțiți în funcție de sex pentru discuțiile focusate pe grupe (DFG) pentru a evalua orice diferențe pe baza acestui factor.

Din cauza nr. populației de copii înmatriculați, au existat mai puține DFG-uri organizate cu copii care urmau educație cu prezență fizică, comparativ cu copiii care frecventează școala online. Prin urmare, perspectivele cu privire la educația cu prezență fizică s-au bazat pe discuții cu 13 copii înscriși în școli din Moldova, în timp ce perspectivele cu privire la educația online s-au bazat pe discuții cu 46 de copii care desfășoară școlarizare online, care au participat la DFG. Copiii, îngrijitorii și profesorii care au idei de împărtășit despre educația cu prezență fizică în Moldova au fost identificați cu ajutorul Ministerului Educației, Direcției Generale de Educație din Municipiul Chișinău și a partenerilor Grupului de Lucru în Educație din Moldova. Copiii care frecventează școala online au fost identificați cu ajutorul partenerilor Grupului de Lucru în Educație, care lucrează tot în zonă. Pentru a aborda preocupările de salvagardare și pentru a asigura protecția copilului, înainte de a efectua interviuri cu copiii, enumeratorii REACH au fost instruiți în domeniile protecției copilului, sesizărilor și practicilor de salvagardare de către ICNUR și pe plan intern de către REACH Initiatives. În plus, a fost creat un protocol de protecție a copilului adaptat acestei evaluări pentru a ghida implementarea acesteia, inclusiv activități de colectare a datelor cu participarea copiilor. Protocolul a fost avizat de un expert de la ICNUR în protecția copilului. Enumeratorii s-au asigurat că respondenții au informații clare și suficiente despre obiectivele și instrumentele cercetării înainte de a accepta să participe.

Analiza datelor

Procesele de alegere și analiză a datelor au fost efectuate în același moment cu colectarea datelor. După efectuarea interviurilor, enumeratorii le-au transcris direct din formularul de înregistrare sau din notițe.

Stenogramele originale au fost în rusă, română sau ucraineană. Transcrierile au fost apoi traduse în engleză și puse la dispoziția responsabilului de evaluare pentru codare. Orice neconcordanță în date sau necesitatea clarificărilor au fost urmărite cu enumeratorul care a condus interviul. Analiza calitativă a fost apoi efectuată prin codificare inductivă și grile de saturație.¹⁶ Pentru mai multe informații despre metodologie, inclusiv Protocolul pentru protecția copilului și planul de analiză a datelor, vă rugăm să consultați Termenii de referință ai evaluării.¹⁷

Provocări și limitări

S-au întâlnit provocări în timpul fazei de colectare a datelor a evaluării. În primul rând, a existat dificultăți în localizarea participanților, deoarece colectarea datelor a avut loc în lunile de vară, când școala se terminase deja pentru anul respectiv.

În plus, localizarea elevilor refugiați care frecventează școala prin prezența fizică din Chișinău a fost o provocare, având în vedere numărul total scăzut de înscrieri. A existat, de asemenea, capacitatea limitată a echipei de cercetare de a efectua interviuri suplimentare în locații suplimentare.

Au fost utilizate metode de eșantionare non-probabilă, ceea ce înseamnă că orice informație care a fost capturată ar trebui considerată doar indicativă pentru cele eșantionate. Este posibil ca anumiți indicatori să fi fost sub-raportați sau supra-raportați din cauza părtinirii respondenților (subiectivitatea și percepțiile respondenților cu privire la propria lor situație).

Copiii nu au răspuns întotdeauna la toate întrebările puse în timpul consultărilor din cauza preferințelor lor sau a altor factori. Non-răspunsul poate introduce părtinire în raportare.

Mișcarea constantă a familiilor și a copiilor în această etapă prelungită a crizei înseamnă că această evaluare ar trebui considerată ca un indiciu al situației la momentul evaluării.

¹⁶ Grila de saturație a datelor

¹⁷ REACH, [REACH Centrul de Resurse pentru Evaluarea Educației](#)

CONSTATĂRI

În 2020, sistemul de învățământ din Ucraina a dezvoltat o platformă de educație online ca răspuns la pandemia globală de COVID-19 și la adoptarea pe scară largă care a rezultat în strategiile de distanțare socială. Profesorii ucraineni au raportat existența acestui sistem de educație online ca o structură familiară care a contribuit la o tranziție lină, în ceea ce privește modalitatea de învățământ, pentru elevii care urmează cursurile online din cauza conflictului. Copiii refugiați din Moldova sau din alte țări din afara Ucrainei care doresc să-și continue studiile în programa ucraineană se pot conecta la școala lor din Ucraina unde obișnuiau să studieze în acest format online sau să-și continue studiile folosind platforma de e-learning creată de Ministerul Educației și Științei din Ucraina (MES), „Școala online integrală ucraineană”.¹⁸ Platforma oferă material educațional pentru disciplinele școlare, inclusiv lecții video, sarcini și teste, permițând copiilor să aibă progrese în educație. În anul școlar 2022-2023, au fost în total 506.468 de elevi ucraineni care locuiau în străinătate și care au accesat învățământul secundar general prin această platformă.¹⁹ Dimpotrivă, numărul scăzut de înmatriculare a elevilor refugiați în școlile din Republica Moldova ilustrează existența preferințelor sau barierelor care afectează negativ înscrierea elevilor ucraineni, deși această opțiune educațională este disponibilă și promovată de MEC în Moldova.

(i) Cadrul Legal pentru înmatriculare în școlile din Moldova

Permiterea accesului la educație este strâns legată de asigurarea drepturilor și politicilor formale. În sistemul de învățământ din Moldova, frecventarea școlii este obligatorie pentru copil până la vârsta de 16 ani.²⁰ Înainte de introducerea protecției temporare, dreptul la educație pentru toți era conferit în baza Declarației privind starea de urgență, a diferitelor legi din Constituția Republicii Moldova, precum și a Legii privind azilul.²¹ Acestea le-au permis copiilor refugiați să frecventeze școlile din Moldova cu condiția să fie furnizată documentația necesară pentru înscriere, inclusiv fișe academice din Ucraina, antecedente de vaccinare, documente de identificare personală, traducerea documentelor din ucraineană în română, printre alte cerințe. La începutul perioadei stării de urgență, doar elevii cărora li s-a acordat statutul de refugiat de către Inspectoratul General pentru Migrație se puteau înscrie integral în școlile din Republica Moldova, în timp ce alți elevi puteau frecventa școala ca „auditori”, fără a primi note sau diplome. Directiva de protecție temporară (PT) a asigurat accesul la sistemul de învățământ din Republica Moldova pentru copiii care sunt beneficiari. Un Ordin și o instrucțiune MEC din 4 septembrie 2023 au garantat accesul la educație pentru toți copiii ucraineni din Moldova, indiferent de statutul lor juridic. De la începutul situației de urgență, copiii au avut întotdeauna opțiunea de a-și continua educația prin intermediul platformei online.

(ii) Opțiuni de Educație

Alegerea educației online s-ar putea datora barierelor care împiedică înscrierea sau s-ar putea baza pe preferința îngrijitorului. Profesorii ucraineni au raportat în timpul interviurilor că elevii care urmează cursuri în străinătate li se permite mai multă flexibilitate în educație, ceea ce include timp suplimentar pentru a finaliza lecțiile. De asemenea, copiii din străinătate pot alege diverse metode de instruire. O metodă este de a studia independent și de a susține examene trimestrial pentru a măsura competența copilului la tema cursului, iar aceasta este denumită „educație în familie”.²² De asemenea, ei pot combina modalitățile de educație și pot participa la cursuri online din Ucraina, precum și cu prezența fizică în țara de strămutare, deși această opțiune nu este recomandată de profesori, din cauza volumului mare de muncă pe care îl impune copiilor. Se pare că această metodă de combinare a tipurilor de educație este

¹⁸ Osvitoria, [Platformă de studiere online ucraineană](#).

¹⁹ Furnizat direct de directorul general al Ministerului Educației și Științei din Ucraina

²⁰ [LP547/1995 \(legis.md\)](#)

²¹ UNESCO, [Educația în Moldova](#)

²² Ministerul Educației și Științei al Ucrainei, Ghid educațional

comună, potrivit îngrijitorilor intervievați, deși nu există date disponibile pentru a cunoaște numărul de elevi care folosesc această metodă de învățare. Cu toate acestea, profesorii și îngrijitorii au raportat că acest volum de muncă suplimentar poate fi, de asemenea, dificil de gestionat de către copil și îl poate face copleșit. În schimb, unul dintre profesorii intervievați a raportat că, în cele din urmă, mulți copii nu merg deloc la ore.

BARIERILE DE ÎNSCRIERE ȘI FACILITATORI

Creșterea numărului de copii refugiați este unul dintre obiectivele principale ale partenerilor din sectorul educațional și ale autorităților educaționale din Republica Moldova. Printre cele mai semnalate bariere în calea înscrierii copiilor refugiați ucraineni în Moldova este bariera lingvistică. La Chișinău, de exemplu, 80,8% din toți elevii care au urmat școala în anul școlar 2022-2023, au primit instruire în limba română, în timp ce 19,1% au fost instruiți în rusă și 0,1% în alte limbi.²³ Deși limba ucraineană este, de asemenea, preferată de respondenți ca limbă de predare, disponibilitatea orelor predate în limba rusă în Moldova ar putea oferi o cale de incluziune educațională pentru refugiații ucraineni din cauza asemănărilor lingvistice. **Tabelul 2** oferă informațiile privind înscrierea în iulie 2023, pentru toți copiii refugiați din școlile primare și gimnaziale din Chișinău, inclusiv limba lor preferată de predare, numărul de copii înscriși, statutul de înregistrare a înscrierii (elev sau auditor) și limbile de predare oferite de școală. Sistemul de învățământ din Moldova permite o oarecare flexibilitate în alegerea limbii de predare, deși limba română este predată în majoritatea școlilor. În Municipiul Chișinău, de exemplu, există 100 de școli care oferă predare în limba română, 26 de școli care oferă predare în limba rusă și 18 școli mixte care permit îngrijitorului să aleagă limba de predare a copilului (între română sau rusă).²⁴ **În total, copiii refugiați ucraineni înregistrați la Chișinău au urmat 41 de școli, inclusiv 1 școală primară, 38 de școli generale și 2 școli de învățământ special, 90% dintre elevi frecventând școli care oferă predare în limba rusă și (10%) urmând școli care oferă predare în limba română.** (a se vedea tabelul de mai jos).

Tabel 2: Înscrierea elevilor refugiați în instituțiile de învățământ primar și gimnazial din Chișinău (iulie 2023)

Școală	Tipul Instituției	Limba de predare aleasă de elev	Numărul elevilor înmatriculați	Statutul de „elev”	Statut de „auditor” ²⁵	Limbă oferite de școală
1	Cursuri școlare de educație specială 1-12	Rusă	1	0	1	Rusă
2	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	20	0	20	Rusă
3	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	15	0	15	Rusă
4	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Română	1	0	1	Română
5	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	13	0	13	Rusă
6	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	6	4	2	Rusă
7	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Română	2	0	2	Română
8	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Română	1	0	1	Română
9	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	13	0	13	Rusă

²³ Furnizat direct de Primăria Educațională Chișinău, iulie 2023 (pentru sfârșitul anului școlar din acel moment)

²⁴ Furnizat direct de Primăria Educațională Chișinău. *Nu include școlile de învățământ special.

²⁵ Statutul auditiv nu mai există conform instrucțiunii MEC din 4 septembrie 2023.

Școală	Tipul Instituției	Limba de predare aleasă de elev	Numărul elevilor înmatriculați	Statutul de „elev”	Statut de ‘auditor’ ²⁵	Limbi oferite de școală
10	Clase ale ciclului gimnazial 1-9	Rusă	2	1	1	Mixt
11	Clase ale ciclului gimnazial 1-9	Rusă	8	7	1	Mixt
12	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	35	1	34	Mixt
13	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	18	1	17	Mixt
14	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	10	0	10	Rusă
15	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	6	0	6	Rusă
16	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Română	3	2	1	Română
17	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	4	4	0	Mixt
18	Clase ale ciclului gimnazial 1-9	Rusă	6	0	6	Rusă
19	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	18	4	14	Rusă
20	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	28	8	20	Mixt
21	Clase ale ciclului gimnazial 1-9	Rusă	38	18	20	Rusă
22	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	12	12	0	Mixt
23	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	7	0	7	Rusă
24	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	9	5	4	Rusă
25	Clase ale ciclului gimnazial 1-9	Rusă	7	0	7	Rusă
26	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	10	2	8	Rusă
27	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	16	1	15	Rusă
28	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	49	13	36	Rusă
29	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	3	3	0	Mixt
30	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	21	1	20	Rusă
31	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	35	20	15	Rusă
32	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	2	0	2	Rusă
33	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	6	3	3	Rusă
34	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	39	14	25	Rusă
35	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	8	0	8	Mixt
36	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	3	3	0	Rusă
37	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	24	8	16	Rusă
38	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	21	13	8	Rusă
39	Clase ale ciclului primar 1-4	Rusă	9	0	9	Rusă
40	Clase ale ciclului gimnazial 1-9	Rusă	15	8	7	Mixt

Școală	Tipul Instituției	Limba de predare aleasă de elev	Numărul elevilor înmatriculați	Statutul de „elev”	Statut de ‘auditor’ ²⁵	Limbi oferite de școală
41	Clase ale ciclului gimnazial 1-12	Rusă	1	0	1	Rusă
TOTAL			545	156	389	

**** Date furnizate în iulie 2023, pentru sfârșitul anului școlar 2022/2023.**

Preferința aparentă a îngrijitorilor pentru înscrierea copiilor în școli cu predare rusă, poate fi parțial explicată prin asemănările dintre limba ucraineană și cea rusă, provenind atât din familia de limbi slave, cât și prin faptul că mulți copii ucraineni proveniți din anumite regiuni vorbesc deja limba rusă. Conform datelor de la recensământul din 2001 din Ucraina, 67% din populație vorbea ucraineană, iar 30% vorbeau rusă ca primă limbă. În special în regiunile de sud-est ale Ucrainei (Harkov, Mykolaiv, Zaporizhia, Dnipropetrovsk și Odesa), rusa este adesea cea mai vorbită limbă, fiind cea primară sau secundară. Spre exemplu, în regiunea Odesa, unde majoritatea copiilor de școală secundară care frecventează cursuri online (60%) și îngrijitorii (77%) din această evaluare au raportat-o ca regiune de origine, aproape 81% din populație vorbește rusă. Prin urmare, această regiune are și cel mai mare număr de școli cu limba rusă ca principală limbă de predare. Majoritatea copiilor care frecventează cursurile personale în Moldova, au raportat că limba lor de predare era rusă și aceasta nu a constituit o barieră în calea educației lor. În schimb, mulți copii au raportat că au dificultăți la orele în limba română.

"Există [ora/lecția] limba română și nu mă pricep prea bine să o înțeleg / învăț."

Copil de școală primară despre provocările învățării limbii române.

Capacitatea școlilor și a personalului din Moldova

În prezent, înscrierea elevilor refugiați indică o proporție mică din numărul total de copii de vârstă școlară din Moldova. Cu toate acestea, din Tabelul 2, este posibil să se anticipeze că un aflor de înscrieri și preferința pentru predarea școlară în limba rusă ar putea determina o creștere a volumului de muncă în aceste instituții. Potrivit unui oficial MEC, numărul scăzut de înscrieri în școli nu a cauzat o presiune semnificativă asupra școlilor sau capacității guvernului de a oferi educație elevilor²⁶. Principalele creșteri ale cheltuielilor înregistrate de sectorul educațional au fost raportate de autoritățile educaționale ca furnizarea suplimentară de mese școlare și acces la anumite servicii școlare, cum ar fi internetul. **Profesorii moldoveni au raportat că cea mai mare nevoie în școli este creșterea sprijinului psihologic pentru copii. Deși majoritatea profesorilor intervievați au raportat că au acest sprijin, acesta nu este suficient pentru a sprijini nevoile elevilor.** De asemenea, mulți profesori au declarat că doresc continuarea atelierelor oferite de organizații care acordă ajutor/informații despre cum să lucreze cu copiii refugiați, deoarece acest lucru a fost raportat ca fiind util în munca lor cu copiii refugiați.

Bariere care împiedică prezența și înscrierea regulată

Potrivit interviurilor individuale (II) cu îngrijitorii copiilor înscriși la școala online ucraineană, **majoritatea dintre ei nu au încercat să-și înscrie copilul la școală în Moldova. În general, îngrijitorii au raportat că această decizie s-a bazat pe motive legate de limbă (în primul rând limba română), precum și de diferențele de curriculum între școlile din Republica Moldova și din Ucraina (în special în rândul îngrijitorilor din gimnaziu).** Curriculum-ul este o preocupare din cauza diferențelor de curs, dar și a structurii sistemului de învățământ din Ucraina. Când un copil finalizează cursurile pentru fiecare nivel de clasă, el lucrează/studiază asupra/pentru unui/un „certificat de absolvire”, care este o recunoaștere formală a absolvirii cursului și care îi permite copilului să continue la următorul nivel de educație (de exemplu: de la școala primară la gimnaziu / școală secundară).²⁷ În acest caz, îngrijitorii sunt îngrijorați că copilul nu va câștiga credit pentru acest certificat în urma cursurilor în Moldova, ceea ce i-ar întârzia progresul educațional.²⁸ În plus, îngrijitorii și-au exprimat dorința ca copiii să continue să învețe limba

²⁶Pe parcursul anului școlar 2023-2024, MEC a identificat lacune majore de finanțare legate de promovarea activă a înscrierii la școală pentru copiii refugiați ucraineni.

²⁷Evaluarea nevoilor educaționale IsraAID și partenerii, [Evaluarea rapidă a nevoilor](#)

²⁸Această preocupare a fost abordată de MEC, [Ordinul 178](#)

ucraineană (în special în rândul îngrijitorilor din școala primară). Limba ucraineană nu este oferită în multe școli din Moldova, dar este limba oficială de predare pe platforma ucraineană de educație online. **Îngrijitorii au raportat că familiaritatea cu profesorii, curriculumul și limba ucraineană este cel mai des perceput avantaj al educației online.** Majoritatea copiilor de școală primară și gimnazială au declarat că le place să aibă aceiași profesori și colegi de clasă pe care îi aveau în Ucraina. Această dorință de familiaritate este un alt obstacol pentru îngrijitorii la înscrierea în școlile din Republica Moldova.

Unii îngrijitori ai copiilor care studiază online au încercat să-și înscrie copilul la școală și aproape toți au raportat că se confruntă cu bariere. Acestea includ necesitatea percepută pentru statutul de protecție temporară înainte de a-și înscrie copilul la școală, distanța dintre școală și reședință și dificultăți în obținerea documentelor din Ucraina necesare pentru înmatriculare.

“...ce aud eu de la alte mame, da, sunt dificultăți, de exemplu, pot spune că nu e loc [în școală] sau sunt dificultăți în documentare, adică trebuie să aduci documente din Ucraina aici și să traduci aici în română. Acestea sunt dificultățile care apar.”

Îngrijitorul copilului care studiază online vorbește despre dificultățile de înmatriculare.

În general, îngrijitorii care și-au înscris copiii la școală în Moldova au raportat că procesul de înscriere este ușor. Majoritatea au raportat că au completat documentele școlare pentru înscriere și au furnizat documentele de identificare necesare solicitate de școală. În unele cazuri, s-a raportat că un administrator de școală, un asistent social sau un profesor a ajutat la proces. Unii îngrijitori au raportat că copiii lor au fost înscrși ca auditori deoarece nu erau necesare documente de protecție temporară sau de rezidență²⁹. Un îngrijitor a raportat că dificultatea de a se înscrie s-a bazat pe decizia directorului școlii, care ar fi refuzat înscrierea copilului lor, pe motiv că școala nu a primit finanțare pentru auditori.

În cele din urmă, mulți îngrijitori care au ales să-și înscrie copilul la școală în Moldova, au raportat că au făcut acest lucru mai ales din motive de socializare și calitatea educației pentru copil și ca răspuns la dificultățile legate de educația online. Profesorii moldoveni au raportat că îngrijitorii ucraineni doresc ca copiii lor să continue să învețe și de aceea aleg să-și înscrie la școală. **Cu toate acestea, profesorii au raportat, de asemenea, că bariere precum limba română și statutul de protecție temporară îi fac în mare parte să continue să învețe online.**³⁰

În general, costul rechizitelor și taxelor școlare nu au fost văzute ca o barieră în calea frecvenței în Moldova. Anual, îngrijitorii au raportat că plătesc între 1.000-5.000 de lei moldovenești³¹ pentru rechizite școlare, deși mulți au declarat că nu au plătit nimic deoarece organizațiile care oferă sprijin refugiaților au putut acoperi costurile. Taxele școlare raportate de îngrijitorii au fost, de asemenea, plătite în mare parte de organizații. Cei care au plătit au declarat că plătesc între 100-300 de lei pe lună pentru taxe. Deoarece mulți îngrijitori intervievați pentru această evaluare au putut primi asistență pentru taxele legate de școală, costul nu a fost văzut ca o barieră în calea înscrierii. În timp ce transportul la școală nu a fost raportat în mare parte ca o barieră, distanța a fost indicată ca o barieră. Majoritatea îngrijitorilor au raportat că copilul lor a luat autobuzul sau mersul pe jos ca fiind metodele principale de a ajunge la școală. Cu toate acestea, îngrijitorii au raportat distanța dintre școală față de reședința lor ca o barieră în calea înscrierii. De exemplu, un îngrijitor a raportat că copilul său a trebuit să ia un autobuz timp de o oră pentru a ajunge la școală.

Facilitatorii înmatriculării

Îngrijitorii copiilor care studiază online au fost întrebați ce s-ar putea face pentru a elimina barierele din calea înscrierii copiilor lor la școlile din Moldova. **Principalul stimulent al educației online raportat**

²⁹ Desemnarea ca auditor nu mai există conform instrucțiunii MEC din 4 septembrie 2023.

³⁰ Obținerea statutului de protecție temporară nu mai reprezintă o barieră în calea înscrierii în școli de la instrucțiunea din 4 septembrie 2023.

³¹ 1 MDL = .521 EUR ([Inforeuro](https://inforeuro.eu), recuperat: 12.10.2023)

este dorința îngrijitorului ca copilul lor să obțină credite de curs pentru certificatul ucrainean pentru cursul care este finalizat. Aceasta ar putea lua forma unor cursuri finalizate în Moldova pentru care pot primi credite în Ucraina, sau **să includă cursuri bazate pe programa ucraineană în școlile din Moldova. Un alt facilitator sugerat a fost includerea unor cursuri de predare a limbii ucrainene în școlile din Republica Moldova.** În ceea ce privește procesul de documentare a înmatriculării, îngrijitorii sugerează reformarea necesității documentației care ar necesita deplasarea în Ucraina, precum și informații sporite despre opțiunile de școlarizare oferite de autoritățile educaționale din Republica Moldova și Ucraina, pentru a sprijini procesul de înscriere.³²

“Ar fi bine dacă ar rezolva problema cu actele. Trebuie să iau niște documente de la ei [școli], dar nu vor să le trimită online, trebuie să mergem acolo [în Ucraina] să scriem o cerere pentru a le obține.

Recomandarea îngrijitorului de școală secundară / gimnaziu

Recomandările îngrijitorilor pentru autoritățile educaționale din Ucraina/Moldova

Pentru a elimina barierele în calea înscrierii în școlile din Republica Moldova, îngrijitorii au recomandat autorităților educaționale ucrainene să colaboreze cu omologii lor din Moldova pentru a crea un program unificat pentru copiii care studiază în Moldova pentru a primi credite de curs în vederea obținerii certificatului de absolvire. Acest lucru a fost raportat de toți îngrijitorii din școlile secundare ca fiind o nevoie. Acest certificat a fost, de asemenea, recunoscut ca principală barieră de către autoritatea educațională, interviurile cu informatorii cheie.³³ În plus, o comunicare îmbunătățită din partea Ministerului Educației și Științei al Ucrainei cu privire la opțiunile de școlarizare pentru copii ar ajuta îngrijitorii în procesul de luare a deciziilor pentru educația copilului lor. Cu toate acestea, mulți au raportat că nu știu încă ce să recomande, deoarece încă nu au trecut prin procesul de înscriere.

Din perspectiva autorităților educaționale din Republica Moldova, au fost luate măsuri pentru includerea copiilor refugiați în sistemul școlar al Republicii Moldova, inclusiv asigurarea de cursuri în limbile română și rusă, cursuri de limba română, cursuri de formare a profesorilor pentru profesorii care lucrează cu copiii refugiați, colaborarea cu parteneri pentru facilitarea furnizării de servicii pentru nevoile de școlarizare a refugiaților, colaborarea cu Ministerul Educației și Științei al Ucrainei pentru examenele școlare care urmează să fie susținute în Moldova etc. Un informator cheie al unei autorități educaționale a menționat că au fost luate măsuri din partea guvernului pentru a colabora în vederea furnizării de servicii educaționale necesare refugiaților. Provocările cu care se pare că se confruntă sunt în facilitarea accesului la educație atunci când părinții ar putea să nu aibă ca scop înmatricularea copiilor.

Nevoile de acces

Copiii care urmează cursuri în Moldova, fie prin intermediul platformei de educație online, fie prin prezența fizică în Moldova, au raportat că au nevoie de anumite materiale pentru a-și asigura prezența și educația regulată. **Pentru copiii care urmează cursuri online, accesul la internet este cea mai semnalată nevoie. Copiii au raportat că au nevoie de laptopuri sau tablete pentru a le folosi pentru a studia. Majoritatea copiilor au raportat că folosesc telefoane mobile, ceea ce nu este de preferat.** Unii au cerut și cărți noi și spații liniștite pentru a studia. Mulți copii din școala primară au declarat că doresc să învețe fizic la școală și să socializeze. Cu toate acestea, la întrebarea dacă există vreun fel de asistență pentru a ajuta copiii să meargă la școală în Moldova, majoritatea nu au știut sau au răspuns că nu au nevoie de asistență. Unii au spus că ar merge la școală doar dacă orele și profesorii ar fi din Ucraina, dacă ar exista cursuri de limbă rusă sau română sau dacă părinții le-ar permite. Îngrijitorii au raportat nevoi similare cu cele ale copiilor. Cei mai mulți copii au raportat că studiază în dormitoarelor lor acasă, iar unii au folosit și zone comune, cum ar fi o bucătărie sau hol. Copiii cazați în centrele de cazare pentru refugiați (CCR) au raportat că au folosit o cameră specială din CCR pentru a studia, o sală de calculatoare sau o cameră comună.

³² Problema călătoriei în Ucraina pentru documentația cu scopul înscrierii la școală a fost abordată în instrucțiunea din 4 septembrie 2023.

³³ Cursurile efectuate în Moldova sunt recunoscute de Ministerul Educației și Științei al Ucrainei MEC, [Ordin 178](#)

"Învățam în sala de calculatoare, avea toate facilitățile, și totul era bine, acum nu există internet și studiez în sala comună și nu este confortabil pentru că toată lumea este zgomotoasă, iar profesorul îmi face observație pentru zgomot."

Copil de școală primară vorbind despre spațiile de studiu.

Copiii din școala primară care urmează cursuri cu prezența fizică în Moldova, au raportat că au nevoie de spații confortabile și liniștite acasă pentru a face lecțiile și tehnologie (în special laptopuri), deși au raportat în general că nu au nevoie de nimic. Copiii de gimnaziu ar dori cărți noi, iar cei mai mulți ar dori, de asemenea, cursuri de limba română și acces la internet acasă.

Pentru anul școlar curent 2023-2024, majoritatea îngrijitorilor online au raportat că copilul lor va continua să folosească platforma de educație online. Cu toate acestea, ei au menționat câțiva factori care i-ar putea să se răzgândească cu privire la înmatriculare. Printre acestea, războiul în desfășurare sau rezultatul acestuia ar putea determina îngrijitorii să-și înregistreze copiii în școlile din Republica Moldova. Dacă ar exista posibilitatea de a învăța programa ucraineană în școlile din Republica Moldova, copiii ar putea obține certificatul de absolvire.³⁴ Unii îngrijitori au raportat că ar merge dacă școala ar fi mai aproape de locul în care locuiesc. Copiii care urmează educația online au fost întrebați dacă ar dori să urmeze școala cu prezența fizică în Moldova. Răspunsurile la această întrebare au fost diferite. **Copiii din școala primară au raportat că sunt îngrijorați de dificultatea de a-și face noi prieteni, că nu doresc să învețe o altă limbă, româna sau rusă, și s-au îngrijorat de conflictele care ar putea avea loc între copii.** Acei copii care au declarat că sunt interesați să meargă la școală în Moldova nu au fost îngrijorați, ci mai degrabă încurajați de oportunitatea de a cunoaște noi prieteni/profesorii.

"Nu. N-aș vrea, pentru că ar fi greu, pentru că nu știu nimic aici, nu cunosc profesorii, nu voi avea prieteni. Nu vreau să merg la o școală rusă pentru că nu va fi școala noastră, nu vor fi profesorii mei, nu vor fi colegii mei."

Reacția copiilor din școala primară la frecventarea școlii în Moldova

Condiții și experiențe de studiere

Constatările Evaluării Nevoilor Multisectoriale (ENMS) din 2022 efectuată în Moldova au relevat că din gospodăriile de refugiați ucraineni care au raportat că au copii în gospodăria lor care nu erau înscriși la școală în Moldova (n=422), 80% dintre gospodării cu copii cu vârste cuprinse între 7-10 și 11-15 ani, motivul principal a fost preferința pentru platforma de învățare online ucraineană.³⁵ ENMS din 2023 a raportat, în mod similar, că dintre cei care nu intenționează să fie înscriși la școală în Moldova pentru anul școlar 2023/2024, 72% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 11-15 ani (n=109) și 77% dintre cei cu vârsta cuprinsă între 7-10 ani (n=60) au raportat ca motiv o preferință pentru învățământul la distanță ucrainean (decizie parentală).³⁶ Pentru a explora stimulentele pentru educația online și condițiile în care învață online, copiii și îngrijitorii au fost întrebați despre experiențele lor cu educația online din Ucraina, inclusiv provocările, mecanismele de adaptare și satisfacția față de educație. Aceste experiențe au fost puse, de asemenea, în contrast cu experiențele și condițiile copiilor care învață cu prezența fizică în Moldova. A fost explorată și bunăstarea socială și emoțională a copiilor în relație cu educația.

Provocări în domeniul educației

În funcție de locul de reședință al copilului în Ucraina, formatul de învățământ poate fi fie față în față,

³⁴ Această preocupare a fost abordată în instrucțiunea MEC din 4 septembrie 2023.

³⁵ REACH, [MSNA 2022](#)

³⁶ REACH, [MSNA 2023](#)

învățământ la distanță, fie o combinație a celor două formate. În majoritatea instituțiilor din sud-estul Ucrainei (Odesa, Nikoalev, Dnipro, Harkov, Zaporizhia), cea mai mare parte a procesului educațional este la distanță din cauza conflictului puternic.³⁷ Pentru acei copii care participă la cursuri de la distanță în afara Ucrainei și ale căror școli se află în aceste zone de conflict intens, pot exista provocări mai mari pentru educație, inclusiv întreruperi sporite la internet sau întreruperi de la alarmele aeriene. Regiunea Odesa, de fapt, este regiunea de origine raportată de majoritatea copiilor de gimnaziu în această evaluare. **Profesorii ucraineni au raportat în această evaluare că principala provocare cu care s-au confruntat în general sunt întreruperile cursurilor din cauza alarmelor de raid aerian care impun profesorului și elevilor să se retragă la adăpostul anti-bombă al școlii. În acest timp, procesul de educație nu poate continua în absența internetului de mare viteză sau a energiei electrice în adăposturi.**³⁸ Aceste efecte sunt raportate și de copiii care studiază online din Moldova.

Potrivit profesorilor ucraineni intervievați în această evaluare, provocările pot varia și în funcție de densitatea populației. De exemplu, în locațiile rurale, există adesea o lipsă sau o conexiune slabă la internet în comparație cu zonele urbane. În plus, deteriorarea zonelor vizate, cum ar fi infrastructura energetică, poate afecta accesul la acoperirea electrică și internet pentru anumite zone. Aceste provocări pot obliga elevii să studieze singuri și pot contribui la pierderea educației.

"Dacă nu era lumină (și mai am o clasă cu normă întreagă), mă schimbam cu un alt profesor (cum ar fi informatica), luam cărți și texte și citeam. Când se aprindea lumina, reveneam la lecție. Și cu cursurile online, am făcut aranjamente și am mutat lecția în altă dată."

Profesor ucrainean care descrie adaptările la provocări

Calitatea educației

Majoritatea copiilor care desfășoară educație online au raportat că nu le place sau doar oarecum le place să învețe online, în special fetele din școala primară. Principalele motive pentru nemulțumirea lor față de școlarizarea online includ conexiune slabă la internet în Ucraina, lipsa calității educației, lecțiile scurte, întreruperile de alarmă la curs, plictiseala acasă și dorința de a socializa. Cea mai frecvent întâlnită dificultate raportată a fost întreruperile alarmei de aer care pot apărea în orice moment în timpul lecției. Mulți îngrijitori și copii (**inclusiv toți copiii de școală secundară**) care se confruntă cu aceste provocări descriu că nu au sau au foarte puține mecanisme de adaptare pentru a adapta procesul de educație în aceste condiții. **Fetele din gimnaziu au raportat că au mai multe dificultăți cu educația online decât băieții, inclusiv lipsa socializării, percepția de calitate mai slabă a educației online și dificultăți mai mari în accesul la internet.** Ele au raportat, de asemenea, că sunt mai deschiși să frecventeze școala în Moldova, având această ocazie. Îngrijitorii au raportat că încearcă să-și motiveze copilul cu privire la importanța educației, au luat cursuri suplimentare cu profesorii online și au folosit înregistrări ale lecțiilor oferite de profesori pentru a reduce decalajele în educație. Cu toate acestea, unii îngrijitori au raportat, de asemenea, că nu au nicio strategie pentru a face față provocărilor și, în cele din urmă, sa raportat că copilul fie nu își poate termina studiile, fie că lecțiile au fost mai scurte.

"Nu obținem cunoștințele de care avem nevoie, iar lecțiile durează doar 25 de minute."

Perspectiva copilului de gimnaziu cu privire la educația online

Copiii au raportat, de asemenea, că calitatea lor de studiere sa schimbat de la mutare și, în general, a devenit mai dificilă. **Dificultățile pe care elevii le-au menționat includ faptul că profesorii au fost raportați că dau mai multe explicații atunci când orele au loc cu prezența fizică decât online, notele lor s-au înrăutățit și nu se pot concentra pe teme școlare. Unii copii au raportat modificări pozitive ale calității educației, inclusiv o îmbunătățire a notelor și înlocuirea profesorilor anteriori**

³⁷ Ministerul Educației și Științei, Monitorizarea educației

³⁸ Ministerul Educației și Științei al Ucrainei, Ghid al Educației

cu profesori de mai bună calitate. Majoritatea copiilor cred, de asemenea, că au succes la școală, dar nu toți credeau că îngrijitorii lor au simțit același lucru. Îngrijitorii au raportat nemulțumiri cu privire la lipsa interacțiunilor cu profesorii, schimbările frecvente ale profesorilor și prea mulți copii care frecventează cursurile online.

"Dezavantajele sunt multe, copiii se distrag, nu se concentrează, uneori nici nu vin la ore. Unele lecții nici măcar nu pot fi predate online, elevii trebuie să studieze mult pe cont propriu... Le lipsește motivația și dorința de a învăța, deci calitatea educației scade și nu mai doresc să învăț."

Perspectiva unui îngrijitor cu privire la educația online

Pentru a îmbunătăți domeniul educației, profesorii au creat diverse mecanisme pentru a îmbunătăți comunicarea cu elevii. De exemplu, profesorii au raportat că au înregistrat lecții pentru accesul copiilor în caz de întrerupere sau în scopuri de revizuire. De asemenea, au fost organizate grupuri de consultare pentru ca elevii să aibă un forum pentru a pune întrebări profesorilor. **Dar chiar și cu aceste strategii, profesorii au raportat că educația online a determinat elevii să aibă rezultate mai slabe în comparație cu educația cu prezență fizică. Acesta a fost mai ales cazul elevilor care studiază în străinătate, care se pare că sunt mai puțin probabil să apară la cursuri decât studenții din Ucraina.** Un profesor ucrainean a raportat că rezultatele educației depind în general de nivelul de clasă al copilului, copiii mai mici având cele mai multe dificultăți în a învăța online. În general, profesorii cred că nivelul de educație al copiilor a scăzut, sunt mai puțin activi în educație, pot avea dificultăți în comunicare și adesea au nevoie de mai mult sprijin din partea părinților pentru a-și completa abilitățile.

"În primele șase luni de război au existat cursuri cu normă întreagă și online, iar după șase luni a existat o diferență izbitoră. Adică, cursurile online au rămas cu mult în urma orelor offline. Cei care au studiat offline au fost semnificativ mai buni la învățarea materialului."

Profesor ucrainean care raportează efectele educației online asupra elevilor

Experiențe de studiere în Moldova

Au fost explorate experiențele elevilor refugiați înscriși în școlile din Moldova, precum și provocările în accesul la educație pentru copiii care studiază online legate de locuința în Moldova.

Niciunul dintre copiii care frecventează școala cu prezență fizică în Moldova nu a raportat că nu-i place să meargă la școală. Copiii din școala primară au raportat că le place să petreacă timpul cu prietenii și să învețe. Copiii de gimnaziu au menționat că își plac colegii de clasă și au raportat că instrucțiunile profesorului sunt mai clare și puteau fi înțelese într-o singură lecție, spre deosebire de lecțiile multiple deseori necesare în setările online. **Deși niciunul dintre copii nu a raportat că nu-i place să meargă la școală în general, au fost raportate unele provocări, inclusiv discuții politice din partea copiilor și sentimentul de a fi discriminat de profesorii lor, pe baza faptului că sunt ucraineni.** Ei și-au exprimat, de asemenea, că nu le plac orele de limba română, pe care le consideră provocatoare și adesea duc la note mai mici.

Copiii au raportat în mare parte impacturi pozitive ale frecventării școlii asupra calității educației lor. Mulți au raportat că notele lor au fost îmbunătățite și că calitatea educației a fost foarte bună. Toți copiii au raportat că se descurcă bine la școală și cred că părinții lor au simțit același lucru. De asemenea, copiii au raportat că le plac profesorii pe care i-au descris ca fiind amabili și buni la explicarea lecțiilor.

"Am încercat să nu lipsesc deloc, în primul rând, aici se învață lucruri foarte interesante. De exemplu, la chimie și fizică ne-au dat eprubete și au spus că acum vom face un experiment și am făcut. Nu am avut așa ceva în Ucraina."

Copil de gimnaziu care frecventează școală în Moldova

Integrare Socială

Capacitatea copiilor refugiați de a socializa este importantă pentru integrarea lor în viața din Moldova, precum și pentru bunăstarea lor socială și emoțională. **Deși majoritatea copiilor care frecventează cursurile online au menționat că au participat la unele activități sociale în timpul liber, mulți au raportat, de asemenea, că nu au participat la activități sociale cu prietenii în Moldova.** Atunci când copiii se întâlnesc, copiii din școala primară au raportat în cea mai mare parte că joacă jocuri sau se plimbă împreună, în timp ce copiii de școală secundară au raportat că fac sport și fac activități în aer liber. În ceea ce privește relațiile cu colegii lor online, cei mai mulți au raportat că nu au vorbit cu colegii lor în afara orei, deși au subliniat că au o relație bună cu ei în general. Majoritatea au raportat că colegii lor de clasă online locuiesc și în afara Moldovei, ceea ce le face imposibil să se întâlnească personal și să socializeze.

Alternativ, majoritatea copiilor care frecventează școala în Moldova au menționat că se implică în activități sociale cu prietenii în timpul liber. Majoritatea activităților raportate de copiii din școala primară sunt activități legate de școală, cum ar fi târguri de caritate, cluburi școlare, excursii școlare și joacă pe terenul de joacă. De asemenea, copiii au menționat că au participat la cursuri de limba română în timpul liber.

"Cel mai des ies cu prietenii, mergeam la dezbateri și apoi făceam cursuri de română."

Copil de gimnaziu raportează activități în timpul liber

În cea mai mare parte, îngrijitorii nu au raportat nicio problemă în ceea ce privește relațiile copiilor lor cu colegii lor din Republica Moldova. Cu toate acestea, provocările raportate în mod obișnuit se referă la discuțiile politice dintre copii, care pot duce la certuri sau insulte legate de război. Aceste argumente pot fi exacerbate din cauza barierei lingvistice dintre copii. Aceleași provocări politice au fost raportate de copii și de profesorii moldoveni, ceea ce ar putea indica faptul că este o problemă comună legată de coeziunea socială.

"Am întâlnit localnici care erau pentru propaganda foarte acerbă din Rusia, au existat astfel de momente la școală, dar nu a durat mult pentru că profesorul a suprimat astfel de momente, părinții au discutat și ei între ei despre astfel de situații, dar, în general, toate au ajuns apoi la nimic, deoarece au rezolvat astfel de probleme cu copiii."

Îngrijitorul copilului care merge la școală în Moldova despre provocările de integrare.

Aproape toți copiii care frecventează școala în Moldova au raportat că au o relație bună cu colegii lor. Unele provocări raportate de copii includ faptul că sunt tachinați sau de limbajul discriminatoriu folosit față de ei. Un copil din școala primară a raportat că nu și-a făcut încă prieteni. Profesorii din Republica Moldova au raportat în cea mai mare parte că diferențele de curriculum școlar reprezintă principala provocare pentru integrarea copiilor în școli, urmate de dificultățile de limbă. Unii profesori au raportat, de asemenea, că discuțiile politice dintre copii pot ajunge uneori la punctul de bătaie.

Pentru a integra mai bine copiii, îngrijitorii au recomandat mai multe activități extra - curriculare împreună cu copiii moldoveni, excursii, cursuri de limbă (română) și, în general, crearea mai multor oportunități de comunicare cu moldovenii. Îngrijitorii online prevăd provocări de integrare mai ales din cauza dificultăților de limbaj și a lipsei copiilor lor de șanse de a socializa. IC-urile ale autorităților educaționale au raportat în cea mai mare parte că se poate face mai mult din partea guvernului pentru a crește publicitatea serviciilor educaționale disponibile pentru refugiați, inclusiv informații despre înscriere. Au fost organizate activități cu copiii moldoveni și tabere de vară pentru ambele grupuri de copii pentru a crește interacțiunea în vacanța de vară. O autoritate IC a raportat că dificultatea de integrare constă în decizia familiei cu privire la mutarea lor și dacă vor rămâne sau vor pleca. Acele familii care au luat decizia de a rămâne sunt percepute ca fiind mai dispuse să se integreze în societate.

Bunăstarea social și emoțională

Evaluarea bunăstării copiilor în raport cu capacitatea lor de a învăța a fost adaptată din instrumentul de evaluare a educației sociale și emoționale internaționale (ESE) promovată de Rețeaua inter-agenții pentru educație în situații de urgență și publicat de *Salvați Copiii*.³⁹ Evaluarea ESE, așa cum a fost concepută, a fost să permită măsurarea managementului stresului, perseverenței, soluționării conflictelor și a altor caracteristici legate de bunăstarea copiilor. În prezenta cercetare, au fost incluse întrebări de bunăstare pentru a evalua sentimentele copilului de la strămutare, modul în care abordează situațiile de conflict cu ceilalți, oportunitățile de socializare cu alți copii și percepțiile îngrijitorilor despre bunăstarea copilului lor.

În general, fetele din școala primară care frecventează cursurile online au fost grupul de copii care s-au raportat a fi cel mai îngrijorat în comparație cu toate celelalte grupuri de copii consultate.

Copiii s-au îngrijorat în mare parte pentru familia și prietenii lor care au rămas în Ucraina. De asemenea, ei au raportat că le este dor de viața pe care o aveau înainte de a ajunge în Moldova și și-au exprimat dorința de a se întoarce la școală în Ucraina cu prietenii lor. Unii au menționat că le este frică de zgomote precum cele făcute de avioane și artificii. În timp ce unii copii au reușit să se adapteze și să se integreze, unii au raportat că nu au mulți prieteni. **Mulți și-au exprimat și sentimente bune despre faptul că sunt în Moldova, că le place aici și se descurcă bine.**

Copiii de gimnaziu online și cei cu prezența fizică, au raportat sentimentele bune și cele rele de când au venit în Moldova. Cei care aveau îngrijorări au raportat, ca și copiii din școala primară, că le lipseau familiile sau prietenii din Ucraina sau își făceau griji atunci când aud vești despre evenimentele petrecute în Ucraina. Acest lucru a fost raportat în mare parte de fete. Unii copii au raportat că simt că există neînțelegeri între copiii moldoveni și ucraineni din cauza barierei lingvistice. În timp ce unii copii au reușit să se adapteze și să se integreze, unii spun că nu au încă mulți prieteni. Unii copii care au raportat dificultăți la începutul strămutării au declarat că s-au integrat în viața din Moldova.

Copiii din școlile primare și gimnaziale care frecventează școlile din Republica Moldova au raportat în mare parte că nu au nicio grijă și au raportat sentimente în mare măsură pozitive, socializează cu prietenii și, în general, au raportat că se simt în siguranță, deși grijile pe care le aveau erau legate de rudele și prietenii de acasă. În mod similar, cadrele didactice din Republica Moldova nu au raportat în mare parte nicio dificultate în ceea ce privește bunăstarea copiilor. Dintre profesorii care au raportat că au fost martorii unor dificultăți pentru elevi și, mai precis, fiind rezervați sau îngrijorați la început, ei au indicat că copiii s-au adaptat de-a lungul timpului odată ce s-au stabilit în țară. **Îngrijitorii copiilor care frecventează lecțiile cu prezența fizică în Moldova au raportat schimbări atât negative, cât și pozitive în bunăstarea copilului lor.** Schimbările negative descriu în cea mai mare parte starea de bine a copilului când au ajuns pentru prima dată în Moldova. Acestea au inclus sentimente de stres sau frică, retragere și sentimente de tristețe din cauza absenței tatălui copilului. **Cu toate acestea, multe dintre aceste sentimente inițiale negative au fost raportate că s-au îmbunătățit în timp, pe măsură ce copilul s-a adaptat la viața în Moldova. Majoritatea îngrijitorilor cred că aceste schimbări ale bunăstării au avut un impact pozitiv asupra capacității copilului de a învăța.** Ei au raportat că nivelul de educația s-a îmbunătățit și că există mai puține distrageri legate de război.

Îngrijitorii copiilor care participă la cursuri online au raportat că au observat în mare parte schimbări negative în bunăstarea copilului lor. Printre acestea se numără pierderea interesului pentru școală, izolarea de alți copii din cauza lipsei de oportunități de socializare și lipsa timpului petrecut cu familia și prietenii care au rămas în Ucraina, ceea ce a avut un efect negativ asupra copilului. Modificările

³⁹ ISELA, Evaluarea educației sociale și emoționale

comportamentale menționate au inclus stres, comportament impulsiv, crize de furie pentru care copilul a primit medicamente, precum și plâns frecvent. **În schimb, câțiva îngrijitori au raportat schimbări pozitive în starea de bine a copiilor. Acestea se referă la capacitatea copilului de a se adapta la viața din Moldova și de a se putea odihni emoțional și de a se recupera.** Potrivit celor mai mulți îngrijitori ai copiilor care participă la cursuri online, aceste schimbări ale bunăstării nu au afectat capacitatea copilului de a învăța. Acei îngrijitori care au raportat un impact asupra educației includ schimbări precum incapacitatea de a se concentra asupra temelor școlare sau că sunt afectați de amintirile dinainte de război.

Profesorii ucraineni care efectuează educație online cu elevii au raportat, de asemenea, schimbări a bunăstării copiilor. Schimbările raportate includ tristețe crescută, niveluri de agresivitate și frica de alarme, în timp ce alții au reușit să se adapteze mai bine la schimbări. Cu toate acestea, adevăratele consecințe ale războiului asupra bunăstării copiilor nu sunt încă cunoscute pe deplin. De asemenea, bunăstarea copiilor depinde și de bunăstarea profesorilor ucraineni, care poate afecta în mod direct calitatea educației elevilor lor. **Profesorii ucraineni au raportat că au nevoie de asistență psihologică, odihnă pentru unii care sunt suprasolicitați, precum și comunicare sporită între profesori și autoritatea educațională.**

"Nici profesorii nu dormeau noaptea... E de două ori mai greu decât în clasă. Dacă nu îi dai unui profesor o astfel de odihnă, în anul următor profesorul nu va mai avea puteri de a-și îndeplini obligațiile. Nu vor mai fi profesori [în așa caz]. Jumătate din profesori la sfârșitul anului plâneau și doreau o înțelegere [pentru a renunța la predare]."

Profesor ucrainean explicând dificultățile cu care se confruntă profesorii.

Nevoi viitoare pentru înmatriculare

Politici și priorități ale autorităților educaționale din Republica Moldova

Un obiectiv al Autorităților Naționale pentru Educație pentru anul școlar 2023-2024 este creșterea numărului de școli pentru copii refugiați. Unele autorități IC au raportat că furnizarea de cât mai multe informații posibil despre școlarizare pentru îngrijitorii ucraineni este ca fiind importantă pentru anul curent. Continuarea colaborării cu asociațiile care reprezintă ucrainenii în Moldova este, de asemenea, importantă pentru a continua să înțelegem nevoile refugiaților. Autoritățile IC au declarat că impactul protecției temporare asupra înscrierii în educație nu a fost încă simțit, totuși, se pare că autoritatea educațională va beneficia de o mai bună monitorizare a beneficiarilor pentru a putea estima mai bine costurile bugetare ale educației. Nevoile primare, așa cum sunt descrise de autorități, sunt de a crește numărul de psihologi școlari, de a continua formarea profesorilor cu privire la nevoile refugiaților și de a crește stimulentele pentru profesorii care se confruntă ulterior cu un volum de muncă mai mare.

****NOTĂ:**

Pe parcursul redactării prezentului raport, la 4 septembrie 2023, MEC a emis o nouă Instrucțiune privind procedurile de înscriere a copiilor ucraineni care locuiesc în Moldova. Conform acestui ghid, lansat în septembrie 2023⁴⁰,

- Toți copiii din Ucraina se pot înscrie în școlile din Republica Moldova, indiferent de statutul lor juridic. Ei nu trebuie să prezinte niciun document legat de statutul juridic pentru a se înscrie.
- Documentele necesare pentru înmatriculare includ: actul de identitate al părintelui/tutorei, actul de identitate al copilului sau certificatul de naștere, fișa medicală a copilului (din Ucraina sau poate fi obținută în Moldova), fișa școlară a copilului dacă este disponibilă (se acceptă versiunile

⁴⁰ Ministerul Educației și Cercetării, [Instrucțiuni](#)

electronice); dacă nu, există mai multe proceduri în funcție de vârsta copilului pentru a determina gradul de plasament.

- Părinții își pot înscrie copilul trimițând un formular de cerere la școala locală. În cazul în care nu există spațiu disponibil în școala locală, aceștia pot fi îndrumați către o școală din apropiere care are locuri disponibile.
- De asemenea, școlilor li se solicită să faciliteze accesul la educația online pentru orice copil care dorește să studieze programa ucraineană online, dar într-un cadru școlar.
- Statutul de auditor nu mai există. Elevii care au fost anterior auditori se pot înscrie pe deplin la școală sau pot alege să studieze online.
- Înmatricularea copiilor ucraineni în școlile din Republica Moldova nu este obligatorie deoarece rămâne disponibilă opțiunea de a studia prin intermediul platformei online ucrainene.
- Școlile eliberează un certificat cu referire la rezultatele educației și traseul educațional realizat în instituțiile de învățământ de către copilul din Republica Moldova.
- Școlile recunosc echivalența studiilor/certificatelor din studiile în Ucraina pentru înscrierea în sistemul național din Republica Moldova.

Recomandările incluse au fost elaborate pe baza acestei actualizări de politică.

CONCLUZIE

Peisajul educațional actual pentru copiii refugiați ucraineni din Moldova este un amestec de provocări și oportunități. Barierele în calea înscrierii, combinate cu preferința pentru educația online, i-au împiedicat pe copii să treacă la medii de educație cu prezența fizică. Condițiile precare de educație online exacerbează orice decalaj de învățare care a apărut odată cu deplasarea. Pentru copiii care studiază online, lipsa socializării diminuează oportunitatea de a îmbunătăți integrarea copiilor în viața din Moldova. Bunăstarea socială și emoțională generală a copiilor care desfășoară educația online este afectată de provocările legate de condițiile de învățare și de integrarea în noul lor mediu, în timp ce copiii care frecventează școala cu prezența fizică au experimentat o calitate îmbunătățită a educației, socializării și bunăstării. Majoritatea copiilor au raportat că le place să meargă la școală în Moldova, să socializeze cu colegii lor și că au primit instrucțiuni clare/cuprinzătoare de la profesori. În general, copiii au raportat în mare parte impacturi pozitive ale frecventării școlii asupra calității educației lor. Mulți au menționat că notele lor s-au îmbunătățit de când au urmat școala cu prezența fizică, precum și calitatea educației. Există unele semne pozitive că noile măsuri de politică adoptate de MEC, care au eliminat barierele de înscriere, ar putea oferi stimulente pentru participarea cu prezența fizică pentru copiii refugiați care aleg să-și continue educația în Moldova.

Provocările raportate la înscriere în momentul în care au fost efectuate interviurile (unele nu mai sunt aplicabile) includ: cerințele legale pentru înscriere, cum ar fi documentația din Ucraina, necesitatea de a obține protecție temporară și cele raportate de îngrijitori, cum ar fi dificultatea de limbă, diferențele între programele din Ucraina și Moldova și dorința îngrijitorilor ca copiii să continue să învețe limba ucraineană. Provocările și percepțiile privind înscrierea au contribuit la numărul scăzut de copii refugiați înscriși în școlile din Moldova. În același timp, există și o recunoaștere din partea multor îngrijitori și copii că educația online în condițiile actuale nu este suficientă. Există întreruperi frecvente din cauza alarmelor și o interacțiune mai mică cu profesorii. Copiii au raportat că nu se pot concentra asupra temelor școlare și au observat o scădere a notelor lor și au mai puține oportunități de a socializa cu colegii. În schimb, mulți îngrijitori ai copiilor care studiază cu prezența fizică au raportat condiții pozitive de educație, socializare în școală și în afara școlii cu colegii și o implicare mai mare în activitățile școlare.

Având în vedere rapoartele generale pozitive privind bunăstarea, calitatea educației și socializarea copiilor care frecventează școala cu prezența fizică, preferința raportată pentru educația online ridică îngrijorări cu privire la impactul pe termen lung pe care această modalitate de învățare îl poate avea asupra educației și dezvoltării generale a copilului. Pe baza constatărilor din această evaluare de la îngrijitori, profesori și copii, impactul educației online asupra calității educației a fost în mare parte negativ. În plus, îngrijitorii și profesorii ucraineni și-au exprimat reticența de a continua sistemul de educație online pentru o perioadă lungă de timp, din cauza efectelor negative ale acestuia asupra educației și socializării copiilor. Chiar dacă îngrijitorii sunt conștienți de limitele educației online, preferința lor raportată pentru această modalitate de învățare bazată pe dorința îngrijitorilor de a continua în limba ucraineană și provocările cu diferențele de curriculum/limbă, vor necesita unele schimbări structurale pentru a stimula îngrijitorii să-și înscrie copiii în școlile moldovenești. Au trecut peste 1,5 ani de la începutul conflictului din Ucraina, fără o idee clară despre când se va termina. Conform RNA-ului,⁴¹ principalul aspect al educației pentru îngrijitorii din Moldova în 2022 a fost să aștepte și să vadă ce se va întâmpla - dacă se vor întoarce în Ucraina sau se vor muta în altă țară. Rămâne de văzut în ce măsură această ezitare în rândul îngrijitorilor va continua în acest an școlar curent (2023-2024) și impactul viitor pe care această decizie îl va avea asupra educației și bunăstării copiilor refugiați. În noiembrie 2023, sunt înscriși mai puțin de 1.700 de copii din școala primară și gimnazială.

O schimbare pozitivă în peisajul educației este noua instrucțiune MEC care urmărește să reducă multe bariere raportate în calea înscrierii (vezi nota de mai sus), inclusiv legate de statutul juridic și cerințele de documente. Aceste politici vor fi benefice pentru îngrijitorii care doresc să-și înscrie copiii la școli prin

⁴¹ Evaluarea nevoilor educaționale IsraAID și UNICEF [Evaluarea rapidă a nevoilor](#)

eliminarea multor documente necesare înainte de înscriere. Cu toate acestea, mai sunt încă multe de făcut pentru a îmbunătăți rezultatele educaționale ale copiilor strămutați de războiul din Ucraina. Următoarea secțiune de recomandări evidențiază schimbări tangibile care ar putea fi făcute pentru a aborda situația actuală a educației din țară pentru copiii refugiați ucraineni, pe baza rezultatelor raportate din această evaluare.

RECOMANDĂRI

Îmbunătățirea înscrierii și a calității învățământului primar și secundar în Moldova necesită o **abordare multi-acționar**, care ar trebui să includă **guvernul, educatorii, părinții și comunitatea**. Pe baza constatărilor evaluării și în colaborare cu ICNUR și UNICEF, au fost identificate următoarele acțiuni.

Recomandări pe termen scurt:

- **Provocare:** Majoritatea îngrijitorilor au raportat dorința ca copiii lor să continue să învețe programa ucraineană în loc să se înscrie în școlile din Republica Moldova. Pe de altă parte, mulți copii care desfășoară cursuri online au menționat niveluri mai scăzute de socializare în comparație cu cei care desfășoară cursuri prin prezența fizică

Recomandare: Extinderea accesul la educația online în școlile din Republica Moldova.

Pentru a atinge un echilibru între preferința familiei și impactul negativ cunoscut al educației online prelungite, se recomandă ca accesul la educația online în școlile din Republica Moldova să fie extins în continuare de către MEC și școlile locale, cu sprijinul partenerilor umanitari, pentru a permite copiilor ucraineni de a continua să studieze programa ucraineană, dar într-un cadru școlar, cu acces la întreaga gamă de servicii disponibile într-o școală. În plus, se recomandă ca MEC și școlile locale să angajeze profesori ucraineni și personal de sprijin în supravegherea și facilitarea educației online pentru copiii din școlile din Republica Moldova.

- **Provocare:** Majoritatea îngrijitorilor care au încercat să-și înscrie copilul la școală în Moldova s-au confruntat cu bariere în procesul de înscriere.

Recomandare: Continuarea răspândirii instrucțiunilor din 4 septembrie și sprijinirea familiilor cu înscrierea la școală.

Prezenta evaluare a fost efectuată în perioada iunie-iulie 2023, înainte ca Instrucțiunile noi și simplificate de înscriere la școală pentru copiii ucraineni să fie publicate pe 4 septembrie. Se recomandă ca eforturile continue ale MEC, Departamentele locale de Educație și partenerii umanitari să fie întreprinse pentru a se asigura că informațiile din Instrucțiune sunt răspândite pe scară largă în întreaga comunitate. În plus, se recomandă ca partenerii umanitari cu servicii de management de caz să ofere sprijin individualizat familiilor pentru familiile care au nevoie de sprijin pentru înscrierea la școală. În cele din urmă, se recomandă ca departamentele locale de educație să clarifice mecanismul prin care părinții pot solicita sprijin dacă întâmpină probleme cu o anumită școală.

- **Provocare:** Mulți copii au raportat ezitarea în a întâlni noi colegi de clasă și noi profesori, ca motiv pentru neînscriere.

Recomandare: Coordonarea activităților care vor crește incluziunea copiilor refugiați și a îngrijitorilor acestora în sistemul școlar din Moldova.

Se recomandă ca școlile să se asigure că atât activitățile școlare, cât și cele extracurriculare implică atât copiii ucraineni, cât și cei moldoveni, inclusiv copiii ucraineni care studiază online în cadrul școlii. De asemenea, se recomandă ca partenerii umanitari să organizeze activități după școală pentru a reuni atât copiii moldoveni, cât și copiii ucraineni. În plus, se recomandă inițierea unui program de mentorat în școli pentru a sprijini noii elevi ucraineni să aibă un „prieten” moldovean pe care să se poată baza pentru sprijin. În cele din urmă, se recomandă organizarea de „case deschise” pentru ca părinții să viziteze școli și să se întâlnească cu profesorii, pentru a se familiariza cu opțiunile educaționale locale.

- **Provocare:** Majoritatea îngrijitorilor au raportat nevoia de mai multe informații despre opțiunile de înmatriculare pentru copilul lor în străinătate și efectul pe care îl va avea înmatricularea în străinătate asupra progresului copilului pentru a obține un certificat de la Ministerul Educației și Științei din Ucraina.

Recomandare: Creșterea campaniilor de informare pe teme legate de educație pentru îngrijitorii cu copii de vârstă școlară pentru a asigura luarea deciziilor în cunoștință de cauză. *CertIFICATELE eliberate în Moldova vor fi recunoscute în Ucraina, deși mulți îngrijitori au raportat acest lucru ca fiind o barieră majoră. Pentru a ajuta îngrijitorii să ia decizii informate cu privire la educația copiilor lor, se recomandă ca atât MEC, cât și partenerii umanitari să continue campaniile de diseminare a informațiilor pentru a se asigura că informațiile despre aceste subiecte sunt distribuite pe scară largă.*

Recomandări pe termen lung:

- **Provocare:** Majoritatea îngrijitorilor refugiaților ucraineni (în special îngrijitorii din școlile primare) au declarat că doresc ca copiii lor să continue să învețe limba ucraineană în Moldova.

Recomandare: Oferirea limbii ucrainene ca curs opțional în școlile din Republica Moldova. *Se recomandă ca școlile din Republica Moldova să ofere cursuri de limbă ucraineană ca opțiune școlară, care pot fi predate potențial de profesori ucraineni care locuiesc în Moldova.*

- **Provocare:** Majoritatea copiilor și îngrijitorilor au raportat că limba română este o barieră în calea înscrierii în școlile din Republica Moldova.

Recomandare: Creșterea disponibilității orelor de limba română prin crearea unui program formal în școlile din Republica Moldova. *Se recomandă ca MEC să stabilească un program formal și structurat ca limba română să fie a doua limbă de studiere, cu sprijinul partenerilor umanitari, dacă este necesar, și implementat în toate școlile din Republica Moldova care găzduiesc copii refugiați. Pe termen scurt, totuși, școlile și partenerii pot sprijini în continuare oferirea de cursuri după oră pentru limba română.*

- **Provocare:** Unii îngrijitori online au raportat că nu există sau au acces slab la internet în reședința lor, ceea ce afectează capacitatea copiilor lor de a studia.

Recomandare: Promovarea spațiilor create pentru studenți și a serviciilor oferite. *Deși există multe spații comunitare de studiere, în biblioteci, centre comunitare și centre de tineret, se recomandă ca serviciile acestor locații să fie mediatizate în continuare, pentru a se asigura că toți îngrijitorii și elevii sunt conștienți de ele.*

- **Provocare:** Majoritatea îngrijitorilor, elevilor și profesorilor sunt de acord că există o mare diferență în programele de învățământ între Moldova și Ucraina, ceea ce poate determina un copil să rămână în urmă cu programa educațională în comparație cu colegii lor de clasă din Moldova.

Recomandare: Implementarea programelor de sprijin, cum ar fi cursuri de recuperare pentru elevii cu lacune în educație legate de diferențele din curriculum sau perioade

extinse de timp în afara sălii de clasă. *Se recomandă ca școlile să ofere sprijin specializat, cum ar fi îndrumarea școlară, pentru copiii ucraineni care au nevoie de ajutor pentru adaptarea la programa din Republica Moldova. Pentru copiii ucraineni care au lipsit de la școală pentru perioade prelungite, au lacune în educație sau care nu au frecventat niciodată școala, se recomandă ca MEC să sprijine școlile locale să implementeze cursuri de recuperare în școală și un program de învățare accelerat, predat de cadre didactice calificate.*

- **Provocare:** Mulți profesori moldoveni au raportat mici incidente între copiii de la școală cu privire la discuții politice care au dus la dezacorduri.

Recomandare: Acordarea de sprijin și formare suplimentară profesorilor pentru a aborda în mod eficient orice probleme legate de conflictele determinate din punct de vedere politic dintre elevi și completarea acestei instruiți cu campanii școlare care promovează coeziunea. *Se recomandă ca MEC, cu sprijinul partenerilor umanitari, să ofere formare suplimentară pentru profesori cu privire la educația incluzivă, pedagogii inovatoare de educație și coeziunea socială în școli, pentru a asigura incluziunea tuturor copiilor și a preveni conflictele determinate politic între elevi. În plus, se recomandă elaborarea de programe și activități care să favorizeze comunicarea și coeziunea socială între copiii refugiați și colegii lor moldoveni. În cele din urmă, se recomandă ca promovarea campaniilor anti-bullying, co-conduse de elevi, să fie promovată în școli prin concursuri sau alte activități antrenante pentru a genera participarea.*

- **Provocare:** Majoritatea îngrijitorilor de școlarizare online și în persoană au raportat că copiii lor au experimentat efecte negative asupra bunăstării lor sociale și emoționale de la strămutarea lor.

Recomandare: Creșterea capacității școlilor de a răspunde nevoilor de sprijin psihologic ale elevilor refugiați prin angajarea de psihologi suplimentari și oferirea de formare pentru profesorii care lucrează cu copiii refugiați. *Se recomandă ca MEC să sprijine școlile locale să angajeze psihologi suplimentari, dacă este necesar, pentru acele școli cu elevi refugiați înscriși. În plus, se recomandă organizarea de instruire a personalului educațional privind Primul Ajutor Psihosocial (PAP) și Suport Psihic Social (SPS). Pentru îngrijitorii ai căror copii urmează cursuri cu prezență fizică, se recomandă școlilor să facă publice resursele și serviciile SPS disponibile, care sunt oferite atât în școală, cât și de către partenerii umanitari. Pentru îngrijitorii ai căror copii urmează cursuri online, se recomandă promovarea acestor servicii și resurse prin canalele utilizate în mod obișnuit de refugiați.*

Anexă

Toate instrumentele utilizate pentru sondajele din această evaluare pot fi găsite aici [Instrumente](#), inclusiv întrebările pentru interviurile cu informatorii cheie, precum și întrebările pentru discuțiile focus-grup pentru copiii de la diferite niveluri școlare.